

Péterfi Bence*

Hungarikák Boroszlóból. Schönherr Gyula gyűjtésének nyomában

A 2017. május végén, június elején megejtett egyhetes boroszlói tartózkodásom során legfőbb célom az volt, hogy egy mintegy százhusz évvel korábbi kutatás fonalát ismét felvegyem. Schönherr Gyula 1893-ban, a Magyar Könyvszemle hasábjain számolt be a Német Császárság területén fekvő Boroszlóban (akkor Breslau, ma Wrocław, Lengyelország) tett utazásáról.¹ Szilézia az idő szerint másfélszáz éve, az osztrák örökösödési háború (1740–1748) óta Poroszországhoz tartozott, azelőtt viszont évszázadokon a Lengyel, majd a Cseh Korona, végül ez utóbbi révén a Habsburgok dunai monarchiájának is a részét képezte.

Schönherr Gyula érdeklődésének középpontjában Hunyadi Mátyás törvénytelen fia, Corvin János állt. Schönherr Corvin sziléziai érdekeltségei, troppai hercegsége miatt jó okkal feltételezhette, hogy Sziléziában, így többek között a boroszlói városi levéltárban további adatokra bukkanhat. Reményeit csak fokozta, hogy néhány évvel azelőtt, 1883-ban és 1892-ben a boroszlói városháza padlásán a deszkázat felfejtésekor a por és hulladék alól mindaddig ismeretlen iratanyag, nagyobb részt a 15. század második és a 16. század első feléből származó jelentés, levél bukkant elő.² A kor érdeklődéséből fakadóan elsősorban a politikatörténeti vonatkozások keltették fel a történészek figyelmét. Alig néhány évvel a szerencsés felfedezés után Hunyadi Mátyás korszakának kutatói örömmel vehették kézbe Boroszló politikai természetű levelezésének az 1469 és 1490 közötti időszakot feldolgozó, két kötetben megjelentett okmánytárát,³ amely első ízben⁴ tudta hasznosítani a rendkívüli forrásanyagot, miként erre rövid írásában maga Schönherr is felhívta a figyelmet. A magyar kutató, jóllehet saját kutatási területe kapcsán csatlakoznia kellett, mindazonáltal sokszínű és sokféle magyar vonatkozású anyagra bukkant a levéltárban. A városháza padlásán fellelt forrásanyagon kívül figyelme kiterjedt a régóta használt okleveles anyagra is. Találatait szinte teljes egészében közzétette: 76 magyar vonatkozású oklevél

---

* A szerző az NKFIH posztdoktori ösztöndíjasa (PD 124903, munkavégzés helye: MTA BTK TTI), továbbá a „Lendület” Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport (LP 2015–4/2015) tagja. Boroszlói és bécsi kutatásaimat a Lendület-projekt finanszírozta. A tanulmányhoz és a függelékhez fűzött értékes megjegyzéséért Lakatos Bálintnak és Skorka Renátának mondok köszönetet.

¹ SCHÖNHERR, 1892–1893.

² Uo. 277–279. A leltre lásd még: KRONTHAL–WENDT, 1893, v–vi. A levéltár 1878 előtti történetére: MARKGRAF 1878.

³ KRONTHAL–WENDT, 1893, KRONTHAL–WENDT, 1894.

⁴ A Poděbrad György korával (1454–1463, ill. 1463–1469) foglalkozó kötetek (MARKGRAF, 1873, ill. MARKGRAF, 1874), az 1463 és 1469 közötti időszakot dolgozták fel és 1874-ben jelentek meg, az új felfedezések folytán a kutatás további adalékokat nyert.

rövid kivonatát készítette el és jelentette meg a már említett, Magyar Könyvszemlében megjelent kutatási jelentésében. Az újonnan felfedezett darabokat, amelyek a városi levéltárban egy külön sorozatban kaptak helyet (*Correspondenz*), csillaggal jelölte. Akkor, amikor Schönherr megfordult a boroszlói városi levéltárban, az újonnan megtalált iratok 1494-ig voltak „regisztrálva”,⁵ azaz a levéltári feldolgozás jó úton haladt.

A magyar kutató kifejezetten hangsúlyozta kutatásának korlátait: egyrészt kevés idő állt rendelkezésére, másrészt a mondott sorozat 1459 és 1470 közötti, akkor rendezés alatt álló részét nem tudta kézbe venni. A megjelent forráskötetek és Schönherr gyűjtése inkább kiegészíti egymást. Az, hogy emögött valamiféle tudatosság vagy esetleg együttműködés feltételezhető (értsd: a magyar kutató netalán ismerte volna az okmánytárak akkor még kéziratban fekvő utolsó kötetét és a politikatörténet szempontjából csekély vagy jelentéktelen darabokra koncentrált volna), nem tűnik valószínűnek, máskülönben Schönherr bizonyosan szót ejtett volna erről.

A minden téren helyrehozhatatlan károkat hozó második világháború a német és a lengyel érdekek középpontjában álló Sziléziát sem hagyta érintetlenül. Noha idejekorán megkezdődött a szintén régi múltra visszatekintő *Staatsarchiv* kiürítése, mivel a háború utolsó hónapjaiban a várost erődde (*Festung*) nyilvánították, ami hátramaradt, az a szovjet csapatok ostroma nyomán igen komolyan károsult. Az elszállított anyagnak, főként a sziléziai kolostorok írott hagyatékának egy része azonban nem rögtön került vissza az őrzési helyére, több évtizedig német földön volt: mintegy 15 ezer levéltári egység csak az 1980-as évek legelején érkezett meg az NDK-ból.⁶ De a boroszlói *Stadtarchiv* is megszenvedte a háborút. Jóllehet még jóval a front előtt anyagát öt részre bontva más-más sziléziai városokba menekítették, abban így is tetemes károk keletkeztek. Joachim Bahlcke lengyel levéltári segédletek és a szakirodalom alapján arról ír, hogy 1939-ben 35 ezer dokumentum, 13 ezer kötet és 6 ezer aktacsomó volt. A háborús pusztítások nyomán a köteteknek 15%, a dokumentumoknak 40%-a elpusztult.⁷ A fentiekén túl a városi levéltár oklevélsorozatainak Schönherr által dicséret cédulakatalógusa is a háború áldozatául esett. Ráadásul az okleveles anyagot (beleértve a levelezést is) éppen a legrosszabb pillanatban, átrendezés közben érte a második világháború: a végleges cél egy kronológiai sorozat kialakítása lett volna.⁸ A mondott okokból kifolyólag tételes veszteséglistát készíteni lehetetlenség.

A harcok lezárulta után – mint az jól ismert – jelentős változások következtek be Szilézia életében: a számbavétel, a károk felmérése már nem a német–porosz, hanem a lengyel levéltárosok feladata lett, miután a háború után a német–lengyel határ az Ode-

⁵ Saját maga emlékeztetésére Schönherr kéziratok kutatási jegyzeteiben megjegyezte (MTA KIKK Tört. 2° 282/I, fol. 375r): „1479-ig publikálva, 1494-ig regisztrálva”.

⁶ IRGANG, 1982, 295–296., KOBZDAJ, 1988.

⁷ PETRY, 2000, 115. A városi levéltár háborús veszteségeire némileg más számokkal (ekkor talán még nem volt ismeretes az, hogy Moszkvába jutott a városi iratanyag egy része, ezt lásd még lejjebb!): KUCNER, 1953. A középkori sziléziai iratanyagra, annak sorsára, különösképpen III. Frigyes német-római császár (1440–1493) időszakára, az általa kibocsátott oklevelekre koncentrálna: RI XIII/21. 11–22.

⁸ Magyarán a korábban kialakított UPE (Urkunden Pergament), UPA (Urkunden Papier) és Corr (Correspondenz) sorozatokat egyesítették volna. KUCNER, 1953, 363.

ráig tolódott. A boroszlói városi levéltár és más alsó-sziléziai városok, így például a középkori forrásokban szintén bővelkedő Schweidnitz (ma Świdnica, Lengyelország) régi anyagát 1948-ban gyűjtötték össze a tartományi levéltárba,⁹ ahol az a mai napig kutatható. A moszkvai V. I. Lenin Szovjetunió Állami Könyvtárból (ma Orosz Állami Könyvtár) 1957-ben ide, a tartományi levéltárba kerültek azok az eredetileg javarészt a városi levéltárba tartozó iratok is, amelyeket a háború elől Boroszlóból a német hatóságok elszállítottak, majd amelyeket a megérkező szovjet csapatok hadizsákmányként magukkal elvittek.¹⁰ A lengyel levéltárosok megtartották a boroszlói városi levéltár iratanyagának tematikus rendjét, az oklevélsorozatokot pedig a háború előtti rendezés szellemében időrendbe állították és sorszámokkal látták el. Ahogy az a függelék alapján (No. 1) látható, az oklevélsorozat darabjainak számozása többször megváltozott, ami a rendezési munkálatokkal, illetve a különböző időpontú növedékekkel állhat összefüggésben.

Az elmondottak után aligha férhet kétség ahhoz, hogy a régi forráskiadások, de még a Schönherréhez fogható kivonatos közlések is mekkora értéket jelentenek. Mivel tudomásom szerint a magyar kutatók közül – a Magyar Királyság és Boroszló között valaha létezett komoly gazdasági kapcsolatok ellenére¹¹ – alig valaki vizsgálta alaposabban a boroszlói városi iratanyagot,¹² nemkülönben újra és újra csak a második világháborús károkról olvastam a szakirodalomban, a legrosszabbra készültem: a Szapolyai családtagok által kibocsátott, Schönherr által kivonatolt okleveleket nem találták a levéltárosok.¹³

Évek óta készülődvén a boroszlói kutatásra – a háborús pusztítással kapcsolatos hírek hallatán – először Schönherr hagyatékához nyúltam,¹⁴ áttekintettem külföldi kutatásai során készített jegyzeteit, bízván abban, hogy az „elveszett” darabokról több információt, esetleg teljes szövegű átírást találok, azonban egyetlen kivétel akadt csak.¹⁵ Schönherr kéziratában általában a már ismert magyar nyelvű kivonatok vagy éppen a német segédletekből készített kijegyzések voltak olvashatók. Várakozásaimmal ellentétben semennyivel

⁹ KUCNER, 1953, 361. A tartományi levéltár 1945 anyagáról készített repertórium – benne a városi levéltár iratanyagával – németül is megjelent: ŽERELIK–DEREN, 1996.

¹⁰ Vö. IRGANG, 1982, 295.

¹¹ A legújabb áttekintés adja: MYŚLIWSKI, S. A. Köszönöm Vadas Andrásnak, hogy a tanulmányra felhívta a figyelmemet.

¹² A középkorból tudomásom szerint egyedüli kivétel Székely György: SZÉKELY, 1997 (egy félreolvasás miatt pontatlan régi jelzettel idézi: APW, Akta miasta Wrocławiu, Księgi, Nr. 3894 [régi jelzet: O 144,1] = Libri definitionum. Entscheidungen des Rats in Innungssachen 1513 [1504!]-1560 [1563!]). Tartalmilag Székely alapján hasznosítja LAKATOS, 2015, 203. Ami a kora újkort illeti, Gecsényi Lajos és Tóza-Rigó Attila munkáiban találtam (egyelőre) a levéltár használatára utaló jelzetet. A Magyar Nemzeti Levéltár mikrofilm-tárában egyetlen felvételt sem őriznek az Archiwum Państwowe we Wrocławiu-ból.

¹³ Vö. SZAPOLYAI, 2012, 223. 242. sz. (1495. okt. 23., Szeged), 397. 457. sz. (1517. máj. 22., Trencsén) Valószínű, hogy az első oklevél mégis fennmaradt. Lásd a No. 1-et!

¹⁴ Vö. CSAPODI, 1975, 679.

¹⁵ Nagy Tamás és Bakonyi János tornai alvárnagyok közös, 1500-ban kelt, latin nyelvű kiadványa: MTA KIKK Tört. 2° 282/I, fol. 379v. Vö. SCHÖNHERR, 1892–1893, 288.

sem voltak bőbeszédűbbek, mint a már közzétettek.¹⁶ A magyar kutató azon találatai, amelyek kiszorultak kutatási jelentéséből, nem voltak kifejezetten magyar vonatkozásúak, miként azt maga is jelezte például Szapolyai István sziléziai főkapitányi minőségében kelt okleveleivel kapcsolatban.¹⁷ Kijegyzései alapján Johann Beckenschlager (vagy ahogy a korabeli forrásokban szerepel: Beckensloer) boroszlói polgárcsaládból származó esztergomi és salzburgi érsek családi háttere, Filipec János életének sziléziai vonatkozású mozzanatai is felkeltették Schönherr érdeklődését. Válogatási szempontjaival, tudniillik, hogy mit tartott érdemesnek kihagyni az általa felfedezett források közül, talán csak két esetben lehet vitatkozni.¹⁸ Ugyanakkor „szűkkeblűséggel” korántsem lehet, miként a fentiekből is látszik, vádolni, Kapisztrán János boroszlói működésének dokumentumai közül néhány szintén helyet kapott a jegyzékében.

Arra a kérdésre, hogy mi maradt meg abból a gazdagságból, amelyben hajdanán a kutatók úgyszólván „lubickolhattak”, látszólag hamar választ adhatunk, mivel alig három éve jelent meg Roman Stelmach forráskiadványa, amiben több mint 17 ezer, 1501 előtt keletkezett középkori oklevél rövid regesztáját teszi hozzáférhetővé.¹⁹ A munkában nemcsak a boroszlói városi levéltár okleveles anyaga, hanem minden más, a mostani *Archivum Państwowe we Wrocławiu*ban, a *Staatsarchiv* jogutódjában található középkori oklevél is helyet kapott. Érthető okokból a különféle városi magisztrátusok kötetes állományát nem vették fel a kiadványba. Látszólag (címeiben és szándékaiban bizonyosan) a kötet az okleveles anyag tekintetében teljességre törekszik, ám éppen a helyszíni vizsgálat világított rá arra a különben a helyi levéltárosok számára is ismeretlen tényre, hogy bizony válogatásról van szó, amelyet a kötet előszava is megerősített. Az 1400 utáni időszakból származó levelezés, fogalmazványok, azaz a nem „klasszikus” jogbiztosító oklevelek kimaradtak a kötetből.²⁰ Ennélfogva a hagyományos cédulakatalógusból számos olyan, Schönherr által már felfedezett darab került elő, amelyet Stelmach mun-

---

¹⁶ MTA KIKK Tört. 2° 282/I, fol. 374r–v, 380r, 382r–384v („régebbi lelet”), fol. 375r–379v („újabb lelet”). Mindez némileg félrevezető módon egy „Boroszlói városi könyvtár” feliratú palliumban (Uo. fol. 368–385) található. A városi könyvtárból is található ott ugyanakkor jegyzetek, köztük magyar vonatkozású, középkori oklevelekről készített kivonatok (Schönherr feljegyzései szerint az 1480 és 1501 közötti állományt nézte át): Uo. fol. 381r–v. Ezen oklevelek további sorsáról sajnos semmiféle információ nem áll rendelkezésemre, csupán annyi, hogy a városi könyvtárnak a második világháborúban megfogyatkozott állománya az 1945-ben megszüntetett „német” egyetem helyén 1946-ban újraalapított boroszlói egyetem könyvtárába (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) került. Vö. RI, XIII/21, 16., ill. RÜFFLER, 1997. A jegyzetanyag legvégén (MTA KIKK Tört. 2° 282/I, fol. 384r–v) két kéziratot ismertet (Ms. Graec. 492, ill. Ms. Lat. 1722), amelyek eredetileg talán a városi könyvtárban voltak megtalálhatók.

¹⁷ SCHÖNHERR, 1892–1893, 289.

¹⁸ Vö. 1490. máj. 19., [Frankfurt an der Oder]: „Frankfurt an der Oder tanácsosai bereden sich mit den Rathmannen zu Bresslau über eine Bestätigung der zw. denen zu Sprottau berathenen Artikel über die Niederage seitens des Königs von Ungern und der Kurfürsten Johans von Brandenburg.” (fol. MTA KIKK Tört. 2° 282/I, fol. 374v), ill. 1495. máj. 28., Troppau: „Paluza György troppai kapitány levele a boroszlóiakhoz. [...]ár(?) Tamást küldi hozzájuk bizonyos ügyekben, kéri, adjanak neki hitelt. Paluza pecsétjével és C[orvin – P. B.] János nagy pecsétjének a nyomaival.” (Uo. fol. 378r). Az utóbbi nagy eséllyel elpusztult. (A STELMACH, 2014-ben egyiknek sem jelent meg kivonata.)

¹⁹ STELMACH, 2014.

²⁰ Uo. 11.

kájában hiába keresünk. Magyarán szólva: a cédulakatalógus használata a továbbiakban is megkerülhetetlen! Mint az összeállításunkban (No. 1) jól látható, a Schönherr-féle okleveleknek kereken egyharmada (76-ból 26 találat) maradt fenn: a 15. század első felének oklevelei szerencsésebbnek bizonyultak, mint a Mátyás vagy éppen a közös Jagelló-királyok idején keletkezett darabok.²¹

Nem sokkal ezelőtt már idéztem Schönherr megjegyzését, amelyet egy különösen értékes, 1496-ból származó darabban kapcsolatban vetett papírra, és amely kiadását maga is tervezte. Szerencsére e forrás a háborús viszontagságok ellenére fennmaradt (No. 2). Schönherrel egyet lehet érteni: valóban figyelemreméltó forrásról van szó. Maga az „oklevél” műfaját tekintve voltaképpen záró követjelentés, egészen pontosan egy a helyszíni feljegyzések alapján egybeszerkesztett beszámoló fogalmazvány, amely egy tíz lapból álló papírfüzetben maradt korunkra.²² Forrásközlésem nagyobb részét ez teszi ki.

Szilézia és a Magyar Királyság közjogi viszonya nem volt minden tekintetben rendezett a 15–16. század fordulóján: elméletileg a magyar király zálogbirtokának számított a Cseh Korona részét képező tartomány, mivel azt annak idején Mátyásnak elzálogosították.²³ A cseh király épp a nagy ellenfél halála után a magyar trónt is megszerezte magának, így némileg okafogyottá vált a dilemma, még ha jogi szempontból továbbra is tisztázatlanok voltak az állapotok. Ettől függetlenül a józan ész azt diktálta, hogy a sérelmekre a cseh királytól kell megoldást várni, aki 1490 és 1526 között – egyúttal magyar királyként – rendszerint Budán tartózkodott. A különösen sürgős ügyben nem Prágába, a csehországi helytartóhoz, Peter IV. von Rosenberghhez (Petr IV. z Rožmberka, 1493–1499) volt érdemes utazni, hanem a távolabb fekvő Budára.²⁴

Világosan tudták ezt Boroszlóban is. Jóllehet az 1469 és 1490 közötti időszak vonatkozásában – a 19. századi okmánytáraknak hála – Boroszló város diplomáciai mozgásteréről igen alapos képet alkothatunk,²⁵ legyen szó a szász hercegekről vagy éppen Hunyadi Mátyásról, a magyar király 1490. évi halála utáni időszakról azonban már korántsem rendelkezünk ilyen alapos gyűjtéssel. Ráadásul, ahogy az olvasók számára egyértelműen kiderült, a második világháború számos értékes forrástól bizonyosan megfosztotta az utókort. Másrészt a magyar–cseh történelem közös két és fél évtizedét nemcsak a magyar, hanem a cseh kutatás is meglehetősen mostohán kezeli. Harmad-

²¹ A 76-ból egyetlen oklevél figyelmetlenség miatt kimaradt az ellenőrzésből: „*1495. december 2. Olmücz város levele a boroszlóiakhoz Toppfl Jokul olmüczzi polgár ügyében, a ki László (Laslaw) pozsonyi polgár előtt Furmann Lukács boroszlói polgárért 38 frtíg kezességet vállalt.” – SCHÖNHERR, 1892–1893, 287. STELMACH, 2014-ben nem szerepel, ám ez, mint már láttuk, nem feltétlenül jelenti azt, hogy elpusztult.

²² Iseri, használja és „Stadtarch. Corresp. [...] 1496 Juni–August” jelttel idézi a forrásunkat pl. WENDT, 1916, 53. 4. jegyz., 59. 1. jegyz.

²³ WEBER, 1992, 30–41.

²⁴ A bajor követek olykor Prágába, olykor viszont Budára voltak kénytelenek utazni bizonyos cseh királyi alattvalókkal fennálló konfliktusok miatt. Vö. PÉTERFI, 2015, 117–118.

²⁵ A boroszlói követekre lásd ROTH, 2004. Roth vizsgálatai elsősorban már kiadott forrásanyagon [MARKGRAF, 1873, MARKGRAF, 1874 és KRONTHAL – WENDT, 1893], elsősorban az 1460–1470-es évek vizsgálatán alapulnak. Írásának függelékében a boroszlói küldöttek listáját is közli.

részt a boroszlói forrásviszonyok sem effajta forrásokban bővelkednek: jóllehet a főként a 16. század első évtizedeinek forrásait magában foglaló *Liber derelictorum* című kötet²⁶ kifejezetten a városi diplomáciai kiküldetések anyagát tartalmazza, azonban kevésbé magukat a jelentéseket, mint inkább a követek számára kibocsátott instrukciókat. Az elvárások és előzetes stratégiák azonban a lehető legkritkább esetben teljesültek úgy, ahogy azokat szerették volna: gyakorlati megvalósításról alig valamit tudunk, pedig már csak a kötet roppant terjedelme (500 fólió) is arról tanúskodik, hogy a város igen élénken képviselte érdekeit nemcsak a helyi fórumokon, így a sziléziai *Fürstentag*okon, hanem a magyar–cseh királyi (Buda, Prága) vagy más udvarokban. Persze, udvar és udvar között is volt különbség: II. Ulászló udvara „hazai” érvényesülés szempontjából volt kulcsfontosságú. Találó a gazdag kereskedőváros Boroszlót, amely Prága árnyékában egyre inkább saját öntudatára ébredt,²⁷ magyar szempontból (vagy éppen fordítva: Boroszló szempontjából a Magyar Királyságot) „közel külföldnek” tekinteni, és a sziléziai város szerepét, követeinek fellépését Raguzához hasonlítani. Részben némi távolságtartás érezhető a budai követség beszámolójában, ugyanakkor a fentebbi okok miatt a bennfentesség mégis kiérezhető.²⁸ Részleteiben értesülünk az odaútról, a budai tartózkodást, a tárgyalások fordulót, a legfőbb témaköröket gondosan feljegyezte a szerző, olykor mondatokat is idéz a tárgyalásokról, azonban a visszautazásról pontos információ nem áll rendelkezésre. Az itáliai, éppen a korban kialakuló standardok szerint összeállított jelentésekkel nem vehető össze, nagy retorikai fordulatok nem lelhetőek fel benne, persze ellenérvként a beszámoló védelmében felhozandó, hogy mégis csak egy fogalmazványról van szó. Bárhogy legyen is, nagyon is megbecsülendő, mivel rendkívül kevés forrásunk van arról, hogy miként zajlott le egy audiencia – jelentésünk (No. 2/C) ebben a vonatkozásban is üdítő kivétel.²⁹

Két, a király részére beterjesztett kérvénynek a korabeli másolata is helyet kapott abban a füzetben, amelyben a beszámoló fennmaradt (No. 2/D és E). Mind a két szupplikációt egy bizonyos Gregor Morenberg nyújtotta be Boroszló város nevében. Morenberg (†1518) a sziléziai városban hosszú időn át városi jegyzőként dolgozott,³⁰ és nem ez volt

²⁶ APW, Akta miasta Wrocławia, Księgi, Nr. 600 (régi jelzet: F 1, mikrofilm: T.80330). Megjegyzem, hogy e kötetben számos dokumentum ugyanannak a kéznek a munkája, amely azt a bizonyos füzetet (No. 2/C–E) írta. Igen feltűnő a párhuzamosság abban, ahogy formálta, tagolta a szöveget az író. Persze mindez egy ügyes és gyakorlott kezű városi jegyző esetében nagyon is érthető.

²⁷ ČAPSKÝ 2017.

²⁸ A „közel külfölddel” kapcsolatos meglátás Lakatos Bálinttól származik, amit ezúton is köszönök neki!

²⁹ A boroszlóiaiknak rendre a kancellár volt segítségére, akinek nem hogy nevét, de teljes titulását sem említi a forrás. Leszámítva egy helyet, ahol a Cseh Korona kancellárjáról esik szó, aki nem más volt, mint Johann von Schellenberg (Jan ze Šelnberka). Véleményem szerint az összes többi helyen is róla lehet szó.

³⁰ WITZENDORFF–REHDIGER, 1960, 17. Arra, hogy Boroszlóban egy városi jegyző a város „külpolitikájában” is meghatározó szerepet játszott, ill. követségbe is gyakran küldték, lásd – Morenberg egyik elődje, a neves boroszlói történétíró, Peter Eschenloer példáján – Gunhild Roth elemzését: ROTH, 2004. Morenberg családi, városon belüli kapcsolatrendszerére, 1497. évi nemesi címére lásd PUSCH, 1987, 137., 227. és PUSCH, 1988, 300–301. Megjegyzem, a boroszlói polgárok azonosításkor az alábbiakban Oskar Pusch munkáját idézem. Két további munkát szokás még hivatkozni, ha boroszlói (polgár)családok azonosításáról van szó: egyrészt STEIN, 1963-at (jegyzetanyag nélkül készült, ami

az utolsó (és talán nem is az első) budai utazása.³¹ Nyilvánvalóan ő volt az, aki útra kelt, aki magára vállalta számos boroszlói ügynek a királyi udvarban való elintézését, és ugyancsak ő volt, aki egyes szám első személyben a beszámolót, illetve a kérvényeket megfogalmazta és lejegyezte. Politikai élelátásáról és nem kevés rafinériáról tanúskodnak a budai tárgyalások. Nehéz helyzetben volt, és legkevésbé a sziléziai ügyek miatt. Éppen Budán kellett Buda városa ellenében sikert elérnie. Régóta ismert az a szakirodalomban,³² hogy – Mátyás király egyik privilégiuma következtében – Boroszló a Magyar Királyság területén szabad kereskedési jogot nyert, amely azonban nem érintette a budai lerakati jogot. A második kérvény (No. 2/E) az 1496. évi rákosi országgyűlés idején a budai polgárvárosban elharapódzó fosztogatásokkal, a budaiak megbízhatatlanságával, Boroszló elzálogosításával érvel annak érdekében, hogy a budaiak lerakati joga alól mentességet nyerhessenek. Hasonló módon emlegette fel Morenberg Szapolyai István nádor előtt is a budai rendbontást, a szavak azonban lepereregtek a sokat látott nádorról. Különösen érdekesek e tárgyalások, mivel a királyi udvari lobbirendszer nem igazán ismert szeletét mutatja be a forrásunk. A boroszlói követ minden bizonnyal Boroszlónak és a nagy hatalmú magyar úrnak az 1470-es évekre visszanyúló ismeretségére appellált.

Morenberg 1496 júliusában még Budán volt, amikor – a júniusi tárgyalások után – egy újabb küldöttség érkezett Boroszlóból. (Tevékenységének lanygulását, a beszámoló részletességének abbamaradását ezzel magyarázhatjuk.) E második követségről fennmaradt jelentéseket Schönherr Gyula is forgatta, ezeket a látogatásom során azonban már nem találtam meg: valószínűleg megsemmisültek a második világháborúban (No. 1).³³ A kettős követség sikerrel járt: augusztus 15. és 19. között – a háborús pusztulásokat figyelembe véve: legalább – öt kiváltságlevelet állított ki II. Ulászló kancelláriája a sziléziai város számára. Nemcsak régebbi (1337, 1455) privilegiálisok átírásáról volt szó, a király külön oklevélben garantálta a városi kiváltságokat, illetve afelől is biztosította a boroszlóiakat, hogy az oelsi hercegségben felállított vám miatt nem fogja őket kár érni. (A tárgyalások eredményeképpen megszerzett okleveleket itt nem közlöm, mivel elsődlegesen sziléziai vonatkozásúak.)³⁴

A követjárás a fentiekén túl más szempontból is figyelmet érdemel. Morenberg éppen 1496. év nyári, az egykori Várszínház helyén állt Szent János-kolostorban tartott országgyűlés idején fordult meg és töltött el heteket Budán. Gondos követként be is számol az itteni történelemsokról, a nagy tömegeseményekről, a budai zsidóság ellen írá-

---

miatt Pusch joggal kárhoztatta e munkát), ill. az iméntiekkel ellentétben a nem kifejezetten genealógiai adattárnak készült, ám roppant adatgazdagsága miatt ilyen szempontból is hasznos PFEIFFER, 1929-et.

³¹ Budai követjárásai közül a szakirodalomban legismertebb kétségkívül az 1505 nyarán megejtett utazása, amelynek folyományaként II. Ulászló jóváhagyta, hogy Boroszlóban egyetem alakuljon. (Ám ez végül nem valósult meg.) Vö. BAUCH, 1909, 270–272. stb.

³² Lásd alább még a 154. jegyzetet!

³³ 1496. aug. 7., Esztergom: „Hawnolt Hans és Buckewitz Hans boroszlói követek jelentése a városi tanácsához küldetésük eddigi eredménye felől.”; 1496. aug. 12., Buda: „Ugyanazok levele Boroszlóhoz. Ma voltak a királynál, s az ölsi hercegség területén való kereskedés ügyében kedvező választ remélnek.” SCHÖNHERR, 1892–1893, 287–288.

³⁴ STELMACH, 2014, 820. 16469–16474. sz.

nyuló zavargásokról. (Ahogy már említettem, egyes tárgyalóként ennek próbálta is hasznát venni és ezekre hivatkozni a királlyal és a nádorral folytatott egyeztetések során.) Az egri püspök, vagyis Bakócz Tamás háza körüli elégedetlenkedők tömegét június 30-ra, míg kifejezetten a budai zsidók elleni fosztogatásokat július 17-re helyezi. Olyan apró és a későbbi korok történészei számára igen becses részletek sem kerültek el figyelmét, mint hogy a tömeg mit skandált Budán (ország, ország!). A tudósítása hiánypótló, mivel az okleveles anyagon kívül kevés elbeszélő forrásunk van e forrongó időszakról: alig néhány jelentés, illetve Bonfini munkájának tényleg utolsó lapjai. (Az itáliai történetírónál ráadásul az időrend néhol elmosódik.)³⁵

Az alábbiakban egyrészt a Schönherr-féle oklevelek konkordanciajegyzékét tárom az olvasók elé, másrészt azokat a részben az említett magyar kutató által is forgatott forrásokat, amelyek révén Boroszló város 1496. évi követjárása részleteiben megismerhető.

Függelék

1.

A Schönherr Gyula jegyzékében szereplő, ma is meglévő oklevelek

Az oklevélsorozatot teljes egészében, a városi iratsorozatot pedig részleteiben mikrofilmre vették, ezért az alábbiakban a mikrofilmfelvételek számát is fontosnak tartom feltüntetni. (Egy tekercsen rendszerint 150-200 tétel kapott helyet.) A felvételek készítése idején az oklevelek eltérő számot viseltek, általában csak ezeket találjuk meg a tekercseneken, így az azonosíthatóság érdekében mind a jelenleg aktuális, mind pedig a korábbi jelzeteket is feltüntettem. A cédulakatalógusban az esetek többségében mind a kettő fellelhető, azonban nem mindenütt: az 1450-es évekbeli okleveleknél a cédulakatalógusban is csak a – vélhetően – régi oklevélszámokat találjuk, az újakat nem. Ezenkívül – amennyiben megállapítható volt – a legrégebb, betű és szám kombinálásával létrehozott jelzeteket is a táblázatba foglaltam, amelyek a második világháború előtti munkákban fordulnak elő.

---

³⁵ Az ezekre vonatkozó irodalmat lásd alább a vonatkozó forráshelyen! A budai eseményekre lásd BONFINI, 1995, 1005–1007., V. V. 90–118. 1496 nyarának magyarországi történéseiről egy 1496. júl. 14-i, óvári kelettel és P. H. monogrammal ellátott, Bécsbe elküldött jelentés is beszámol. Ez néhány nappal korábbi dátumokat közöl, mint Morenberg. ÖStA HHStA RK Maximiliana, Karton 6, Konvolut 1 (1496 VII–IX), fol. 112–113. A forrás terjedelmes kivonata: RI, XIV. 7166. sz. Az 1496. nyári felfordulásról röviden ír (Bonfini, Szerémi és az esztergomi érseki helynöknek 1496. aug. 2-án kelt, olasz nyelvű jelentése – BEATRIX, 1914, 343. 234. sz. – nyomán): KUBINYI, 1975, 150.

Dátum	Jelzet (a mikrofilmfelvétel száma) APW, Dokumenty miasta Wrocławia, Nr.	Kiadás
1420. nov. 22.	1478 (T.51077) régi jelzetek: 1475; 1515	–
1425. márc. 14.	1616 (T.51234) régi jelzet: 1668	–
1425. máj. 8.	1623 (T.51241) régi jelzet: 1675	–
1438. ápr. 4.	2184 (T.51809) régi jelzet: 2227	–
1438. nov. 14.	2235 (T.51861) régi jelzet: 2278	–
1441. júl. 6.	2640 (T.52287) régi jelzet: 2667	–
1441. dec. 3.	2706 (T.52352) régi jelzet: 2733	–
1441. dec. 15.(?) ³⁶	19. századi másolat: 2712 (T.52358), régi jelzet: 2739; eredeti: 2716	–
1442. jan. 17.	2719 (T.52364) régi jelzet: 2745	–
1446. máj. 5.	3117 (T.52780) régi jelzet: 3148	–
1452. okt. 14.	3775 (T.53436) régi jelzet: 3774	–
1452. okt. 16.	3776 (T.53438)	–
1453. febr. 11.	3817 (T.53477)	–
1453. ápr. 24.	3834 (T.53493)	–
1453. júl. 15.	3865 (T.53524)	–
1453. júl. 24.	3868 (T.53527) régi jelzet: EE 41	<i>Kivonat: STELMACH, 2014, 590. 11503. sz.</i>
1455. ápr. 20.	3969 (T.53632)	–
1474. nov. 24.	4909 (T.54581) régi jelzet: 5175a	<i>Kivonat: STELMACH, 2014, 691. 13692. sz.</i>

³⁶ A keltezés alapján („am freytag nach unser liben frawen tag”) nem állapítható meg pontosan, hogy melyik Mária-ünnepről van szó.

Dátum	Jelzet (a mikrofilmfelvétel száma) APW, Dokumenty miasta Wrocławia, Nr.	Kiadás
1479. nov. 29.	5241 (T.54917) régi jelzet: 5505	<i>Teljes szöveg:</i> KRONTHAL- WENDT 1894, 17–19. 335. sz. <i>Kivonat:</i> STELMACH, 2014, 721. 14298. sz.
1483. jan. 3.	5458 (T.55131) korábbi jelzet: 2520(?); 5717	<i>Kivonat:</i> STELMACH, 2014, 739. 14690. sz.
1485. dec. 31.	5676 (T.55351) régi jelzet: 5931	–
1495. jan. 13.	6062 (T.55735) régi jelzet: 6305	<i>Kivonat:</i> STELMACH, 2014, 808. 16205. sz.
1495. okt. 23.	6115 (T.55788) ³⁷ régi jelzet: 6357; 7015	–
1496	6428 (T.55863) régi jelzet: 6189	–
1503. nov. 17.	8119 (T.57771) régi jelzet: 8290	–
1505. nov. 8.	8254 (T. 57905) régi jelzet: CCC 84; 8425	–

2.

Gregor Morenberg 1496. évi, a budai királyi udvarban tett követjárásával kapcsolatos dokumentumok

Az alábbiakban azokat a forrásokat közlöm teljes átírásban, amelyek valamilyen módon Gregor Morenberg követségével hozhatók összefüggésbe. Miként már feljebb említettem,³⁸ az e követjáráshoz kapcsolódó források egy része is elpusztult: a Gregor Morenberg nyomában Budára utazó Hans Haunold és Hans Bockwitz 1496. augusztus 7-én és 13-án Budán kelt jelentései örökre elvesztek. Örömteli viszont, hogy máshonnan előkerült a Morenberg számára kiállított instrukció (A) és egy tulajdonképpen annak részét képező jegyzék (B).³⁹ Ezt követi a már röviden bemutatott követségi beszámoló, amely azonban fogalmazvány formájában, több részletre bontva maradt korunkra. A kronológiát szem előtt tartva az egymástól adott esetben távol eső részeket – annak érdekében, hogy egy

³⁷ Az oklevél nem volt a kezemben. Az azonosítás a levéltári segédletekben foglalt információk (dátum, keltezés helye, kibocsátó [egy „magyar királyi udvarba tartozó személy” levele Boroszlóhoz]) és a Schönherr-féle kivonat között nagyfokú egyezőségen alapul.

³⁸ Lásd a 35. jegyzetet!

³⁹ Ezeket Schönherr Gyula nem ismerte.

olvasóbarát, könnyebben használható szöveg jöhessen létre – összekapcsoltam (C).⁴⁰ Ugyanakkor a visszakereshetőség érdekében meghagytam az oldalszámot, illetve az összefűzés helyét csillaggal jelöltem. A forrásközlést a követi beszámolóba beszúrt két kérvény (D–E) zárja. A személy- és helynevek azonosításával kapcsolatban fontos hangsúlyoznom, hogy az itt közölt forrásokat egy egységként kezeltem, vagyis az olvasó mindent az első előfordulás helyén talál meg.

A.)

S. I. [Boroszló], s. d. [1496. június 18. előtt]⁴¹

Instrukció a budai királyi udvarba küldendő [Gregor Morenberg] boroszlói városi jegyző részére

Legatio ad regiam maiestatem⁴² Bude agentem per Gregorium Morenberg⁴³ notarium 1496.⁴⁴

Urbittung an die konigliche maiestat nach gewonheit.

Czu dancken gnediger vorsehung und hulff der czolle halben herczog Heynrichs⁴⁵ etc.

Wie sich herczog Heinrich an seiner koniglichen maiestat commissio under vorschaffens nicht keret, sunnder die czolle furrer und furrer nyemet etc.

Die koniglichen freyen strassen in seynem lande, so von aussatzung und anbegynnen diser lande frey eynem idermanne gewest, werden vorgraben, vorslegit und von gutten alden und rechten wegen inn die bossin und uff die czolle zufaren gedrungen.

Das durch sulch unrechte zolle die stat arm under reich gestlich, underwertlich sere bessweret und bedrangck werden und⁴⁶ allecit das armut an allerloy notdurfft belostigt under besswert witer under tewer kauffin muss, inn grosser ungedult.

Das der⁴⁷ ersam rath nicht vorsteen, nach vornehmen mag, das ouch herczog Hinrich⁴⁸ irkendhniss uff Crucis⁴⁹ der gesandten von koniglichen maiestat gezogen Bresslau nicht irbenden nach sich werde irkennen und billichin lassen.

Umb gnadigen rath under hulff zu bytten nach dene seine konigliche gnade inn einer missive sich gneidglichen irbotten hette.

⁴⁰ Köszönöm Lakatos Bálintnak a remek ötletet!

⁴¹ Ezen a napon hagyta el Morenberg Boroszlót. Vö. No. 2/C!

⁴² II. Ulászló cseh (1471–1516) és magyar király (1490–1516).

⁴³ A névnek csak a kezdőbetűi (G. M.) szerepelnek a forrásban. Feloldásuk, kiegészítésük az alább közölt forrásanyag nyomán lehetséges.

⁴⁴ Az évszám (1496) utólag beszúrva a sor jobb szélén.

⁴⁵ Poděbrad Györgynek ugyan két Henrik nevű fia is megérte a felnőttkort, ám a követjelentés idején az idősebbnek mondott volt csak életben: Henrik münsterbergi és oelsi herceg, glatzi gróf (*1448, †1498). Életére legújabban (anélkül, hogy a követjelentés apropóját jelentő konfliktust megemlítené): ŠANDERA, 2015.

⁴⁶ Kihúzza: *das*, majd fölírva: *und*.

⁴⁷ Olvashatatlan, hogy a *der* miről javítva.

⁴⁸ A szövegben: *Hindersich*, ám az első szóttag (*Hin-*) kivételével áthúzza a szó, a sor felett beszúrva: *rich*.

⁴⁹ 1496. szept. 14.

Alleine dem herrn Kurtzbach⁵⁰ des rathen vorsslag zuvormelden ap koniglichen maiestat adir der herr canczler fragen darume(?) wurde alssdann zu sagin.

Inhibicion halben und ladung der geistlichen in sachen, die wertlich sint zu steigen, comissionen Sigismundi imperatoris⁵¹ zu bitten, doran [...] zu sein, seine konigliche <gnade> zu eren under seinen konigliche maiestat gerichtten zu craftigung.

Dem herczog Cazimir⁵² allendhalben invormelden.

Johannes Creussel⁵³

Papír, korabeli másolat.

APW, Akta miasta Wrocławia, Księgi, Nr. 600 (régi jelzet: F 1, mikrofilm: T.80330), fól. 271r.

B.)

S. I. [Boroszló], s. d. [1496. június 18. előtt]⁵⁴

[Bizonyos boroszlói polgárok ügyeinek jegyzéke, amelyekre Gregor Morenberg boroszlói követnek kell a királyi udvarban oklevelet kérni]⁵⁵

Commissionales: unam ad dominum ducem Casimirum in facto Brockendorfferyn⁵⁶ et Bancken⁵⁷ et quod regia maiestas vellet scribere Lewbergensibus⁵⁸ ex parte Cristofori

⁵⁰ A No. 2/B forrás alapján jó okkal gyanítható, hogy itt Sigmund von Kurzbachról (Zikmund Kurzbach z Vítkova), II. Ulászló (cseh udvari) kamarásáról, tanácsosáról (†1513) van szó. Személyére: BLAŽEK, 1887, 58., MACEK, 1992, 256., 323. Vö. 1496. ápr. 10., Pozsony: „Crachenburgi Kurtzbach Zsigmond levele Boroszlóhoz. A király 8 nap alatt elindul s Szent-György napja körül Budán lesz. A követeket küldjék oda, ő szállást ad nekik a maga házában és mindenben segítségükre lesz.” – SCHÖNHERR, 1892–1893, 287. (Schönherrnél helytelenül Crachenberg szerepel, miközben a névadó település Trachenberg, ma Žmigród, Lengyelország.)

⁵¹ Csak Luxemburgi Zsigmondról lehet szó, ám nem tudom azonosítani, hogy miféle intézkedésére utal az instrukció.

⁵² II. Kázmér tescheni herceg (1477–1528).

⁵³ A név a lap szélén beszűrve. Johannes Creussel nem azonosítható, viszont ugyanígy hívták a körmöcbányaiak 1496 nyarán Budára küldött követségében helyet kapó városi jegyzőt. Nevének felbukkanására nem tudok magyarázatot adni. Lásd még a 107. jegyzetet!

⁵⁴ Ezen a napon hagyta el Morenberg Boroszlót. Vö. No. 2/C!

⁵⁵ A kontextusra lásd a következő forrás (No. 2/C) vonatkozó részét (1496. jún. 28., p. 9)!

⁵⁶ A Prockendorff vagy Brockendorff családban ez idő tájt két Hedvig is élt (a keresztnévre I. No. 2/C). Vö. PUSCH, 1988, 276., PUSCH, 1991, 337. (mutató) A boroszlói patrícius családra lásd PUSCH, 1988, 271–278.

⁵⁷ A Bankau családban ez idő tájt három Hans is élt (a keresztnévre I. No. 2/C). Vö. PUSCH, 1991, 222. (mutató) Az ügy részletei híján nem dönthető el, hogy pontosan melyik férfiról lehet szó. A boroszlói patrícius családra (Banck alakban is) lásd PUSCH, 1986, 76–88. (A 13–15. századi Boroszlóban volt még egy azonos nevű, talán velük nem rokon család, ám ez utóbbiak nem váltak olyan jelentőssé, még ha ugyanúgy patrícius sorba is emelkedtek [vö. PUSCH, 1986, 89–92.], mint az előbbie.)

⁵⁸ Löwenberg in Schlesien, ma Lwówek Śląski, Lengyelország.

Slewsser,⁵⁹ ut cum eo iuxta equitatem concordat. Si non datur commissio domino duci, ut vocatis utrisque partibus et auditis iuribus discernat auctoritate regis, quid iuris sit, ne Cristofori preter equitatem opprimatur.⁶⁰

Wilhelm Nuscher⁶¹
Tschencko Borssnitz⁶³
Melchior Palagotzky⁶⁵
Albrecht Soplky⁶⁷

Peter Treyselwitz⁶²
Hans Seidlicz zur Czanczhen⁶⁴
Alexander Thennen[ig]⁶⁶
Caspar Poplaw⁶⁸

Domino duci commissionem, ut vocatur, prefatos arbitros⁶⁹ illis demandando, ut diffiniant inter Bancken et Brockendorfferynn, si non, dominus dux vocat alios ad se auctoritate regis et auditis iuribus diffiniat. Ita, ut res ista ulteriore dilationes non habeat.

Iohannes Nawdecke canczler⁷⁰ zu sagin, das meine herrn der frawen nach seinem willen und befeel XXXVI gulden ausgericht haben.

Ex parte domini Iohannis Haunolt⁷¹ ad dominum Curtzpach, ut non credat emulis suis, cuiuscumque dignitatis vel eminentie fuerit, se quidquam sinistre attemtasse in facto theolonii. Cum nusquam aput regiam maiestatem et magnificentiam facit secus, quam probum honestum et sincerum virum deceat et si quisque enim ultra hoc

---

⁵⁹ Nem azonosítható.

⁶⁰ A két fennálló ügy részletei tisztázásra várnak. Az előbbi kapcsán számos boroszlói követutasításban előkerül az asszony neve: APW, Akta miasta Wrocławia, Księgi, Nr. 600 (mikrofilm: T.80330), fol. 24v, fol. 183v stb.

⁶¹ Esetleg *Munster*nek is olvasható, de e személy így sem azonosítható.

⁶² Nem azonosítható.

⁶³ Nem azonosítható.

⁶⁴ A Seidlitz család kétséggkívvül létezett, ám a korban ilyen keresztnévű családtag léte bizonytalan. Vö. PUSCH, 1991. 374. (mutató: „Hans d. Ä. [ti. Seidlitz – P. B.]”), ám az ott feltüntetett oldalakon csak említés szinten találkozunk az idősebb Hansszal.

⁶⁵ Nem azonosítható.

⁶⁶ Nem azonosítható.

⁶⁷ Nem azonosítható.

⁶⁸ Kaspar Popplaura (†1499, 1472-től boroszlói tanácsstag, „königlicher Mann” 1484 és 1498 között) lásd PUSCH, 1991. 334. (mutató) A boroszlói patricius családra (Poppelau, Popplaw, Popelow alakban is) lásd PUSCH, 1988, 252–270.

⁶⁹ A szó a sor felett beszúrva.

⁷⁰ Nem azonosítható. Talán itt a No. 2/C-ben gyakran említett Georg Neideckerre gondolnak, ám ő egyáltalán nem kancelláriai rangban teljesített szolgálatot, hanem csak a cseh királyi kancellária írnoke volt. Személyére lásd lejjebb!

⁷¹ Hans Haunold (†1506) a boroszlói városi tanács, a városi kül- és belpolitika meghatározó alakja a 15. század utolsó negyedében. Az 1490 és 1504 között hétszer töltötte be a boroszlói „tanácselnöki” (*Ratspräses*) és egyúttal városkapitányi tisztséget. Vö. KLOSE, 1847, 33. Életpályájának rövid foglalata: PUSCH, 1987, 105–107. Működésére további adalékok: PUSCH, 1991, 271. (mutató) A boroszlói patricius családra lásd PUSCH, 1987, 102–111. (A 16. századtól kezdve egy másik, azonos családnevű, úgyszintén a patriciusok közé felkapaszkodott család is létezett, de nem mutatható ki rokonság a két família között. Vö. PUSCH, 1987, 112.)

denigrasset, vult se purgare secundum omnem honestatem et dicere talem contra eum⁷² iniquissime et perfide, ut pessimus homo loquutus esse.

Presentationem pro Iohanne Haunolt, filio suo super prebenda ad Sanctam Crucem vacante post ademptionem scolastrie eiusdem ecclesie melioris prebende per dominum N. Crewill.⁷³

Papír, korabeli másolat.

APW, Akta miasta Wroclawia, Księgi, Nr. 600 (régi jelzet: F 1, mikrofilm: T.80330), fol. 272r. Az utolsó előtti bekezdés modern kori, a fentiekől némileg eltérő átírat: uo. fol. 272a.

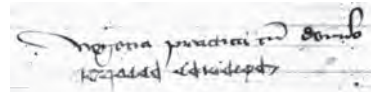
C.)

S. l., s. d. [1496. augusztus 16. után]

[Gregor Morenberg] boroszlói követ budai követségének naplója

[p. 1.] Anno Domini etc. nonagesimo sexto. Urzschagk.⁷⁴

[p. 3.] Negotia practica cum domino [... ...]⁷⁵

[p. 4.] Anno etc. XC sexto.

Legatio in Budam ad regiam maiestatem in facto theolonii⁷⁶ ducis Heinrici. Comissa⁷⁷ habentur in notula missive mittende ad regiam maiestatem, ubi communitati magistrorum placuit mittere oratorem quam litteras missivas.

Exivi Wratislaviam⁷⁸ sabbato post Viti [1496. jún. 18.] usque in Bregam⁷⁹ et dominica die [1496. jún. 19.] ad prandium in Leben,⁸⁰ deinde usque in Crapitz,⁸¹ ubi pernoctavi. Secunda post Viti [1496. jún. 20.] ivi in Ratzibor⁸² ad dominum ducem Cazimirum iuxta commissionem dominorum nostrorum. Huic singula per interpretem dominum

⁷² A szó a sor felett beszúrva.

⁷³ Nem azonosítható.

⁷⁴ A szó a dátum alatt más kézzel. A magyar 'ország' szó kifacsarodott alakja, amelyre lásd az alábbi eseményeket.

⁷⁵ A kipontozott részen két szó található titkosírással.

⁷⁶ A beszámoló lejegyzője a *thelonium* alak helyett az egész forrásban következetesen a *theoloniumot* ír, amit ezért én is megtartottam a főszövegben.

⁷⁷ A szöveg lejegyzője e szót és alakjait következetesen egy *m*-mel (a *commissa* alak helyett) írja. Ezt én is megtartottam.

⁷⁸ Boroszló latin neve.

⁷⁹ Brieg, ma Brzeg, Lengyelország.

⁸⁰ Löwen, ma Lewin Brzeski, Lengyelország.

⁸¹ Krappitz, ma Krapkowice, Lengyelország.

⁸² Ratibor, ma Racibórz, Lengyelország.

Iohannem Hollenstein⁸³ exposui, obtuli, vidimus de privilegio regis Wladislai de transitu per Poloniam in Russiam, Lithvaniam etc.⁸⁴

Tertia ante Iohannis Baptiste [1496. jún. 21.] expedit me preclaritas sua cum litteris ad regiam maiestatem in facto theolonii et citationem et insimulationem cleri. Hinc pergens ivi usque in Konigsberg,⁸⁵ parvulo opidulo, ubi erat bona cervisia consimilis s[...].⁸⁶

Quarta [1496. jún. 22.] a Konigsberg opidulo ivi ad prandium in Titschein⁸⁷ in magna pluvia et prandio sumpto porrexi usque in Zetky,⁸⁸ parvum opidulum, ibi pernoctans.

Quinta [1496. jún. 23.] exivi Zetky opidulum usque in Trentschyn,⁸⁹ ibi pransus fui, deinde post vespervas decantatas ivi in villam proximam distantem ad dimidium miliare, unde surgenti die Sancti Iohannis baptiste [1496. jún. 24.].⁹⁰

Sexta die Sancti Iohannis baptiste [1496. jún. 24.] a villa predicta mane surgens ivi usque in Toppelschan⁹¹ opidulum, ibi prandium sumens castrametatus sum ultra usque trans Nitriam⁹² ad villam unam.

Sabbato [1496. jún. 25.] inde pergens quas hora tertia diei dedit mihi obviam dominus Sigismundus Kurtzbach, cui post exhibitionem dominorum meorum consuetam significavi causam legationis mee quo ad factum theolonii, respondit et quomodo non deposuit ille maledictus dux theolonium adhuc, iam habuit numerum suum cum regia maiestate. Quidem regia maiestas ad provinciam remisit istis condicionibus, ut dominus dux theolonia ista deponet et quia non esset mandatis [p. 5.] regie maiestatis: »Accedito ad regiam maiestatem et dicatis sibi omnia ista, videbitis, quam sua regia maiestas providebit et expediet vos quantocitius, et si dominus dux noluerit parere mandatis

---

⁸³ Nem azonosítható.

⁸⁴ Buda, 1441. máj. 13. Eredeti: STELMACH, 2014, 521. 10095. sz. (kiadási adatokkal) 16. századi másolata: APW Akta miasta Wrocławia nr. 3893 (régijelzet: I 21), fol. 10v–11v.

⁸⁵ Königsberg in Schlesien, ma Klimkovic, Csehország.

⁸⁶ Az *ubival* kezdődő mellékmondat utólag beszúrva a sor végén, ill. aláhúzással elkülönítve az alatta található további szövegrészekről.

⁸⁷ Neu Titschein, ma Nový Jičín, Csehország. A város ekkoriban a Szentgyörgyiek birtoka volt, de ennek a követjárás szempontjából nem volt jelentősége. Az itteni birtokait egy évvel később, 1497-ben adta el Szentgyörgyi Péter. Vö. POKLUDA, 1975, 272. A birtoklás kétségkívül bizonyítékaként ezenkívül lásd még Szentgyörgyi Péternek a boroszlóiakhoz intézett, cseh nyelvű levelét (1497. máj. 5., Buda) az egyik titscheini jobbágya ügyében, amelyről Schönherr is tudósít rövid kutatási jelentésében. SCHÖNHERR, 1892–1893, 288. (Ennek az eredetijét, ahogy látható a No. 1-ből, szintén nem találtam.)

⁸⁸ Settein vagy Wsetin, ma Vsetín, Csehország.

⁸⁹ Trencsén, ma Trenčín, Szlovákia.

⁹⁰ A mondat befejezetlen.

⁹¹ (Nagy)Tapolcsány, ma Topolčany, Szlovákia.

⁹² Nyitra, ma Nitra, Szlovákia.

regiis et dimittere negotium istud, ego unacum dominis vestris operam dabo,⁹³ ut videat, quid fecit, co<n>fundat etc. ille latro pessimus, ultra enim omnem equitatem velit nos in iuramento supplantare.«

Quesivi in quam partem dominus cancellarius⁹⁴ flecteretur, respondit bene pro parte nostra. Item ad interrogata mea de confirmationibus ipsius ducis, quod nimium essent extense, dixit: »Ego habeo meam concordiam regie maiestatis et domini ducis pro illo ducato Olssensi⁹⁵ in linguagio Bohemico sub sigillo regie maiestatis, sed in Theutonico ibi fecerunt frascas⁹⁶ ultra illam concordiam«, superaddens, »vere non possum, neque licet mihi redire vobiscum ad regiam maiestatem, sed quia domini vestri nil scripserunt mihi de huiusmodi theolonii statu, credidi rem omnino iam in plano fore. Si autem essem adhuc in curia regie maiestatis, preberem vobis auxilium, quo singula facta vestra citius et bene expedire possetis. Nihilominus eatis vos ad regiam maiestatem, quia regia maiestas sepius castrum et domicilia sua exit, quando bene poteritis accessum habere ad suam maiestatem et offerre supplicationes.«

Illo sabbato ivi usque in Strigonium⁹⁷ transfretans Danubium. Reperi me ad hospitium ipsius Iohan Kerschner,⁹⁸ ibi erant magnifici⁹⁹ et nobiles domini Albertus de Colowrat¹⁰⁰ et iunior Weytmollr,¹⁰¹ missi ad reginam Beatricem,¹⁰² redeuntes illa nocte in Budam ad regiam maiestatem.

Dominica post Iohannis [1496. jún. 26.] post offertoriorum divinorum completionem et sumpto prandio descendi in Budam, nimium enim estuavi in corpore, quare in tantum ibi moratus eram, disponens mihi aquam ex apoteca regine in castro Strigoniensi, sed famulus iste, qui aquam infrigidare debuit, penitus effudit vitris, in quo erat totaliter destruens.

---

⁹³ Ezután két szó kihúzva, a *dabo* pedig *dedi* alakról javítva.

⁹⁴ Valószínűleg nem a magyar kancellárról, Bakócz Tamásról, hanem Johann von Schellenberg (Jan ze Šelmberka) cseh kancellárról van szó. Az utóbbira: MACEK, 1992 és MACEK, 1994, passim.

⁹⁵ Az oelsi egyike a Sziléziában található kicsiny hercegségeknek. A névadó település Oels, ma Oleśnica, Lengyelország.

⁹⁶ Italianizmus: *folia*, ti. '(ok)levelek' helyett.

⁹⁷ Esztergom.

⁹⁸ Nem azonosítható.

⁹⁹ A szó vége ugyan rövidítve, de a rövidítés módja alapján az író talán – helytelenül – *magnificis* alakot akart itt használni.

¹⁰⁰ Albrecht II. z Kolovrat a na Libštejně (†1510) karlsteini várnagy (1496–1497), udvarmester (1496–1502), cseh kancellár (1503–1510). MACEK, 1992, 192., 260., 322., ill. MACEK, 1994, passim.

¹⁰¹ Valószínűleg Beneš ze Veitmile (vagy z Vajtmile) karlsteini várnagy, Kutna Hora-i pénzverőmester (†1496) fia. A család szerepére lásd MACEK, 1992 és MACEK, 1994.

¹⁰² Aragóniai Beatrix 1496. évi itineráriuma igencsak hiányos: márc. 15-én (BEATRIX, 1914, 334–335. 226. sz.) és júl. 19-én (uo. 340–341. 231. sz., a DL 56800. nyomán) egyaránt Esztergomban keltez, ám a közbeeső időszak mozgásairól semmit nem tudunk.

In sero eiusdem diei veni in Budam ad domum¹⁰³ Vogelwaidter,¹⁰⁴ ibi erant oratores civitatum montanorum,¹⁰⁵ puta notarius¹⁰⁶ de Crenpintz,¹⁰⁷ Iohannes et notarius de Schewitz,¹⁰⁸ dominus Georgius¹¹⁰ iudex et Albertus iuratus civis de Leutsch,¹¹¹ ¹¹² [p. 6.] iudex et¹¹³ iuratus civis de Eperies,¹¹⁴ qui ibi erat ad sex septimanas sine expeditione, conquerebantur omnes de tarda expeditione et provisione regie maiestatis. Iudices enim et iurati, cives aliarum civitatum ut Crenpintz, Schewitz, Smolnitz¹¹⁵ etc. iam Budam exiverunt, dimittentes notarios suos pro ulteriori expeditione; negotium habuerunt contra Cassovienses ex parte depositionis mercium¹¹⁶ et vini ducendi¹¹⁷ ad civitatem Cassoviensem et remissi erant ad iura provincialia. Item ceperunt

¹⁰³ Ezután egy szónyi hely kihagyva.

¹⁰⁴ „a mai Uri utca nyugati házsorában, esetleg a Szentháromság utca északi házsorában kereshetjük ingatlanukat [ti. a Vogelweider-házat – P. B.], vagysis valahol szemben a Tanácsházzal” – VÉGH, 2006, 191. Vö. még: Uo. 205–206.

¹⁰⁵ Vö. Kisszebennek Bártfához intézett levelét (Kisszeben, 1496. jún. 4., DF 216063.): „nachdem und euwer weysheit uns fuget czw wyssen, das e. w. wille wer, wye alle stette eynen botten senden ken Offen czw dem herren, welche dan dahyn gesant seyn fugen”. A budai követküldésre lásd még DF 216064.

¹⁰⁶ Ezután kihúzza: Iohannes.

¹⁰⁷ Kőrmöcbánya, ma Kremnica, Szlovákia. II. Ulászló királynak a korábbi kőrmöci kiváltságleveleket átíró nagy, 1496. jún. 24-én Budán kelt privilegiálisa (DF 249494.) megnevezi a kőrmöci kérelmezőket (követeket): „Andreas Piskor, Iohannes Maerhoffer [eredetileg valószínűleg: Mawrhoffer – P. B.] iurati cives et Iohannes Crewsel notarius civitatis nostre Crenniciensis”. A követjelentésben említett jegyző ez a harmadik személy lehet.

¹⁰⁸ Selmezbánya, ma Banská Štiavnica, Szlovákia. Selmezbánya korábbi, Mátyás által 1479-ben megerősített privilegiumainak újbóli, 1496. jún. 15-én Budán kelt megerősítése (DF 234727.) nevükön nevezi a város nevében eljáró kérelmezőket (követeket): „circumspecti Iohannes Longus, Stephanus Rychter iurati cives et Balthasar Stokh notarius civitatis nostre Schebniciensis”. A selmeci Hans Lang budai jelenléte egy az 1496. évi selmezbányai kiadásokat rögzítő összesítésben is fennmaradt (sajnos közelebbi dátum nélkül): „Item mer hat in herr Lang Hans gebenn di walderrichter zw Ofen ist gewewn florenos 390.” – DF 253674.

¹⁰⁹ Ezután egy szónyi hely kihagyva.

¹¹⁰ Ezután egy szónyi hely kihagyva.

¹¹¹ Lőcse, ma Levoča, Szlovákia. A küldöttek személye közelebről nem azonosítható, mert a lőcsei levéltár (benne a város kiváltságlevelével) 1550-ben elégett. Vö. KOSÁRY–KULCSÁR–SZAKÁLY, 2015, I. 692–693. A lőcsei bírók, polgármesterek és esküdtek („senatorok”) listáját lásd: DEMKÓ, 1890, 391–400. Szóba jöhet Kenge György (1493: bíró), Henckel György (1484: esküdt, 1495: bíró [DF 215998.]), Menhardt Albert (1484: esküdt, 1501: bíró), azonban a csak a keresztnevek alapján elhamarkodott lenne bármiféle azonosítás.

¹¹² Ezután egy szónyi hely kihagyva.

¹¹³ Ezután egy szónyi hely kihagyva.

¹¹⁴ Eperjes, ma Prešov, Szlovákia. II. Ulászló 1496. jún. 1-jén Budán kelt, V. László 1455. évi privilegiálisát megerősítő oklevele (DF 229095.) megnevezi a város ott tartózkodó követeit: „circumspecti Benedictus Flescher alias iudex et Iohannes Brenzen iuratus civis civitatis nostre Eperyes”.

¹¹⁵ Szomolnok, ma Smolník, Szlovákia. A követek személye nem ismert.

¹¹⁶ Az ügyre lásd pl. DF 215996., DF 215998., DF 216000. (= SZAPOLYAI, 2012, 224. 243. sz.), DF 216041., DF 216046., DF 216071., DF 216107., 216111. stb.

¹¹⁷ A szövegben: *ducenti*.

confirmationes privilegiorum suorum;¹¹⁸ Pogan Sigmund,¹¹⁹ mirabilia audivi de eo, capitaneus est im Sollard, aque de Morasch.^{120 121}

Secunda post Iohannis [1496. jún. 27.] ivi ad hospitium domini cancellarii, ibique comperi dominum Iohannem Neidecker scribam cancellarii,¹²² cui obtuli scripta domini Ieronimi Meissner,¹²³ his lectis quesivit, an haberem aliquas litteras ad dominum cancellarium. Me annuente placet, ut prestolarer ad parum. Dominus esset exiturus de habitatione sua, magnificentiam enim suam expectabant domini Albertus Colowrat et iunior Weitmoller. Et quando magnificentia sua exiverat, excepit me gratiose, et dum obtulissem magnificentie sue litteras missivas dominorum meorum, feci exhibitionem, post incipiens exponere causam legationis mee. Optavit magnificentia sua, ut pro eo tempore postponerem informationem magnificentie sue dandam, quam haberet loqui dominis illis, qui eum prestolarentur, sed mane sequenti die vellet me sufficienter audire.

Tertia¹²⁴ post Iohannis baptiste [1496. jún. 28.] visitavi dominum magnificum cancellarium, qui venerat ex curia regie maiestatis et dedit mihi plenariam et sufficientem audientiam, venitque mihi prebere accessum ad regiam maiestatem, quod perdifficile,¹²⁵ quia regia maiestas multum esset occupata per negotia provincie et regni Hungarie.

---

¹¹⁸ Erre vonatkozóan lásd pl. a városi követekre vonatkozó iménti jegyzeteket, ahol ugyanakkor nem sorolom fel az összes megerősített kiváltságlevelet.

¹¹⁹ Csebi Pogány Zsigmond máramarosi sókamaraispán és Máramaros megye ispánja (1494–1497, 1517–1523). PÁLOSFALVI, 2012, 245–246., C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI–W. KOVÁCS, S. A.

¹²⁰ Szalárdról és Máramarosról lehet szó. A 15. század első feléig külön létezett szalárdi sókamara, ám azt gyakran összevonták más sókamarákkal. Valószínűleg a korban is így történt. Vö. SOÓS, 2013–2014, 107., 110., 113. Az azonosításért és a szakirodalmi utalásért Lakatos Bálintnak tartozom köszönettel!

¹²¹ A Pogány Zsigmondra vonatkozó tagmondattól beljebb húzva a sorkezdet, amely ezenkívül korabeli kézzel alá lett húzva (egészen a *capitaneus* szóig).

¹²² Ilyen keresztnevű kancelláriai írnok nem ismert, viszont egy Georg Neidecker/Jiří Nejdekar nevű cseh királyi titkár igen. MACEK, 1992, 256. Azt, hogy névtévesztésről lehet szó, Schönherr Gyula egy másik, napjainkra szintén elpusztult boroszlói forrásról szóló kivonata támogatja (1496. febr. 27., Pozsony): „Neydecker György kir. kancelláriai íródeák levele Boroszlóhoz. A város részére kiállított oklevelekért kéri a taksát.” – SCHÖNHERR, 1892–1893, 287. Neidecker a kor tudós humanistáival is tartotta a kapcsolatot, az 1497-ben alapított Dunai Tudós Társaság tagja volt. Életpályájának egyik klasszikus áttekintése: ÁBEL, 1880, 79–83. A két személy, ti. a humanista és a királyi titkár azonosságára egy Konrad Celtesnek címzett, 1497. évi latin nyelvű epigramma nyújtja az egyértelmű bizonyítékot, amelyben magát Neidecker Pannonia királya titkárának nevezi. Uo. 82. 6. jegyz. (Azt az ellentmondást nem tudom egyelőre feloldani, hogy Georg Neidecker egyszer miért tűnik fel a forrásokban titkárként [1495, 1497], máskor kancelláriai jegyzőként [1496].) Hasonlóképpen az ellentmondásokra hívja fel a figyelmet (gyakorlatilag a fentebbi említett adatokat említve): BÓNIS, 1971, 330.

¹²³ Hieronymus Meißner Hans Haunoldhoz hasonlóan befolyásos személy volt Boroszló életében: hétszer volt a városi tanács elnöke és városi kapitány 1492 és 1507 között. Vö. KLOSE, 1847, 33. A boroszlói patriciusi családra lásd PUSCH, 1988, 70–73.

¹²⁴ Kihúzva: *secunda*, bal szélén beszúrva: *tertia*.

¹²⁵ A szövegben *p9le* rövidítés olvasható.

Vidit omnes copias confirmationum antiquarum, item et nove, que verificanda esset propter duos articulos insertos, qui in fine litterarum: [p. 7.] unus, quod domini mei in tuendo privilegia et iura sua nil de facto facerent, sed prius, propterea requirerint regiam maiestatem et successores suos. Alter articulus, quod privilegia dominorum meorum non debent derogari privilegiis et iuribus aliorum, in Teutonico nostro: »andern an iren rechten unschedelich«. Item obtuli magnificentie sue copias privilegii Sigismundi in facto spiritualium ex parte citationis et insinuationis contra iura regie maiestatis.

Respondit magnificentia sua, quantum posset, operam dare vellet apud regiam maiestatem, ut domini mei optata sua consequi possent, addens, vere nihil faciet regia maiestas propter temeritatem communitatis, sed si petent, aliquid obtinebunt. »Dabo igitur vobis accessum ad regiam maiestatem et illa omnia et singula, que mihi narrastis, orabitis ante regiam maiestatem nil obmittendo.«

Eadem die hora tertia post meridiem iussu magnificentie sue ivi ad curiam regie maiestatis stans ante ianuam introitus ad domicilia regie maiestatis. Venit dominus cancellarius et introduxit me intus; ibi in pallatio regie maiestatis steti cum domino Iohanne Neidecker quasi ad unam horam, persuasit, ut lingua materna facerem orationem, addens rationem, quia in isto casu ego vocor ad audientiam. Sicque venit regia maiestas ad pallatium unacum domino cancellario, vocavit me dominus Iohannes Neidecker et excepit me regia maiestas. Salutatione et exhibitione prehabitis dixi me esse missum ad regiam maiestatem facta a dominis Wratislaviensibus in certis negotiis eorum cum litteris credentialibus, quas obtuli. Accepit Iohannes Neidecker et his visis annuit regia maiestas, ut perorarem commissa, quod feci per huiusmodi articulos.

Gratias egi regie maiestati de generosa provisione et manutentione factis dominis meis in facto theolonei de novo erecti per dominum ducem Hinricum in ducatu Olssensi. Quomodo et domini mei litteras magnificentie sue spectantes prefato duci preclaritati sue mississent, quas dominus dux [p. 8.] non curasset, ut ex litteris preclaritatis sue, quas obtuli, clarius pateret. Eisdem litteras cepit dominus cancellarius et legit in audientia regie maiestati.

Item, quod dux prefatus antiquas consuetas iuras regias in prima foundationis Slesie ordinatas et locatas et ab eo tempore, quando homines primum colere cepissent, terram Slesie precluderet cum fossatis et aliis obstaculis compellens pauperes colonos, dimittere vias suas, bonas et consuetas et petere loca theolonii ducis per graves et malas vias.

Item, quod theolonium suum pretensum non more antiquo, sicut domini duces alibi cepissent, caperet et ab hominibus extorqueret, sed aggravaret maiore petens et capiens pecuniam, ut ex missivis litteris consilium regie maiestatis sue humilium servorum civitatis Wratislaviae maiestas sua ad plenum intelligere dignaretur. Sic offerens easdem missivas accepit dominus cancellarius et legit regie maiestati ad partem.

His sic perlectis dixi: »Domini mei non possunt intelligere, neque quidquam habent¹²⁶ iudicium, quod dominus dux Hinricus stare intenderet decretis oratorum regie maiestatis sue, quos ad celebritatem Sancte Crucis exaltationis [1496. sept. 14.]

---

¹²⁶ Ezután egy szó kihúzza.

in Wratislaviam esset missuros, quibus et committere vellet ibidem¹²⁷ negotium discernendum. « Petii regiam maiestatem, sua ex innata bonitate non deserent dominos meos propter suam voluntariam et pronam obedientiam, sed eos tueri dignaretur in iuribus suis contra quoscumque contravenientibus.

Posthoc dixi: »Gratiosissime rex, domini mei consules et tota communitas civitatis regie maiestatis Wratislaviensis gratos habent de gratiosa confirmatione privilegiorum suorum, sed cum cernerent predecesores regie maiestatis vestre dominos eorum gratiosissimo confirmasse privilegia eorum et roborasse sigillis aureis, orant humiliter regiam maiestatem vestram, velit se et pro nomine¹²⁸ suo proprio illis confirmationes et alias litteras confirmatas earum, cum et timendum sit brevi temporis spatio litteras confirmatarum earum datas deficere propter attramenti [p. 9.] invaliditatem. Ita tamen, ut duo articuli in pede litterarum inserti omitterentur, gravi enim animo communitas regie maiestatis teneretur propter eosdem articulos, cum in aliis confirmationibus isti nec consimiles essent inserti.

Item petii comissionales ex parte Iohannis Bancke et Hedwig Brockendorfferynn ad dominum ducem Kazimirum dandas, ut dominus dux arbitros convocaret illis demandans sententiam in hac re absque ulteriori dilatione proferre. Et si fieri non posset, quod preclaritas sua certas ad se vocaret et cum illi auditis iuribus utriusque partis discerneret et sententionaliter proferret, quam iuris sit, ne ulteriores sumptas dilationes dominorum meorum in hoc casu facere contingat. Item litteras commissionales ad dominum ducem Kazimirum pro parte Cristofori Sleusser contra Lewenbergenses et litteras missoriales in favorem eiusdem Cristofori ad Lewenbergenses.¹²⁹

Et duravit illa oratio ultra dimidiam horam, regia enim maiestas sua me sufficienter, etiam quousque volui, audivit. Desuper deliberavit regia maiestas sua cum domino cancellario regni Bohemie ad parvum tempus et vocabit Iohannem Neidecker, qui mihi dixit: »Regia maiestas audivit orationem vestram et vult super illos articulos habere consilium. Postea vobis dare responsum gratiosum.« Illis contentus exivi curiam regie maiestatis et recepi me ad hospitium resumens vires per ardorem solis et estuum debilitatas.

Quarta¹³⁰ post Iohannis [1496. jún. 29.] intravi curiam regie maiestatis, ibi dedi hostiariis duobus milibus unum ortonem, ut de introitu [p. 10.] meo contenti forent, nec precluderent viam mihi. Dominus cancellarius misit in domo sua ad me Iohannem Neidecker suscitans, an quidquam vellem. Dixi me sollicitare in negotiis dominorum meorum iam expositis regie maiestati. Respondit: »Habetisne quidquam aliud?« Dixi: »Nil, domine.« Sic remissus fui.

---

¹²⁷ A szövegben: *ididem*.

¹²⁸ A szövegben: *homine*.

¹²⁹ E részlet segít a No. 2/B forrás értelmezésében: a budai cseh kancellárián kieszközlendő oklevelek jegyzékéről lehet szó. Az itt említett ügyek részletei még feltáráásra várnak.

¹³⁰ A szó bal szélén, a sor elején bekezdésjel (*alinea*).

Quinta¹³¹ post¹³² Petri et Pauli apostolorum [1496. jún. 30.] post prandium hora vespertina accerssi domum domini cancellarii, qui venerat ex curia regie maiestatis et obvians dominus porrexerat mihi manum suam, fecitque me¹³³ ibidem prestolari. Post hoc misit pro Iohanne Neidecker, qui rediens de domino dixit: »Dominus sic dicit et vobis in quandam gratiam et singularem favorem, ut facta vestra vobis eo melius et liberius poteritis expedire. Regia maiestas consensit in alias litteras confirmationis sub sigillo aureo dominis vestris dandas obmissis etiam illis duobus articulis. Item in litteras commissoriales tam ex parte Brockendorfferyn, quam etiam Cristofori Sleusser. Sed in facto theolonii fecit iam regia maiestas sua ordinationem ita, quod dux Kazimirus recipiet istud theolonium et non dux Hinricus usque ad celebritatem Sancte Crucis exaltationis [1496. szept. 14.], ibi discernetur auctoritate regia per oratores a maiestate regia in Wratislaviam mittendos auditis iuribus utriusque partis, quid iustum sit, an dominus dux theoloneum recipere deberet, an non.«

Et dum ad longum tempus sermones et tractatus insimul habuissemus, fiebat discidium per nobiles ac proceres regni Hungarie, qui venientes cum tumultu et clamore cum gladiis et fustibus de monasterio Sancti Iohannis,¹³⁴ ubi solent habere conventiones. Ibant festinanter ad domum domini¹³⁵ episcopi,¹³⁶ ubi iudicium provinciale per magistros regni et prothonotarios habebat.¹³⁷ Nolebant enim diutius iudicium agi, sed volebant se ad lares proprios dimitti. Omnes tam nobiles, quam civitatenses, etiam spirituales [p. 11.] ibidem iudicium expectantes diffugiere et recepit se quilibet in locum, ubi sperabat se fore tutum ab incursu, qui erant numero ultra ducenti. Erat enim clamor eorum, qui discidium fecerant »urschagk,¹³⁸ urzschag!« vel »regnum, regnum!«,¹³⁹ quod valet »provinciales, provinciales!«. Laborabant in obsidione eiusdem domus, cupientes intrare, sed Deo volente non profecerunt, quia non poterant destruere valvas ipsius domus. Etiam

¹³¹ A szó bal szélén, a sor elején bekezdéssel (*alineá*). Egy másik bekezdéssel is található ugyanezen a margón, kicsit lejjebb, közelebb a kötéshez.

¹³² Kihúzza: *in vigilia*. A szó a sor felett beszúrva: *post*.

¹³³ Bal szélén beszúrva: *me*.

¹³⁴ A budai ferenceseknek János evangélistáról elnevezett kolostora a mai Sándor-palota és a néhai Várszínház helyén állt. Összefoglalóan: VÉGH, 2006, 63–64. Bonfini elmondása alapján 1496-ban itt tartották az országgyűlést (BONFINI, 1995, 1005., V. V. 90), ezért vonulhattak ide az elégedetlenkedők. Az 1496. júliusi–augusztusi országgyűlés rövid ismertetését lásd NEUMANN, 2013, 50. Az épület, bár a királyi palotához igen közel feküdt, nem szolgált hasonló gyűlések színhelyéül. Vö. BAK–VADAS, 2016 (a budai ferences kolostort nem említi az országgyűlési helyszínek között).

¹³⁵ Ezután egy szónyi hely kihagyva.

¹³⁶ Valószínűleg Bakócz Tamás (egyik) házáról lehet szó. 1490 és 1521 között fő- és titkos kancellár volt, így egy „otthon” tartott bírósági ülészek nem lett volna rendkívüli. Ha az Országház utca 1–3. szám alatti házban került volna erre sor, nem kellett volna helyhiánnyal küszködni, mivel még az 1480-as években több lépésben, különféle vásárlásokkal bővítették az itteni ingatlant. A ház és a telek történetére VÉGH, 2006, 237–238. (A többi budai Erdődy-, ill. Bakócz-érdekeltséget lásd uo.!) Bakócz kancellárságára: C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, 2016, 71.

¹³⁷ A szó javítva *habebatról habere* alakra, azután a javítás törölve.

¹³⁸ Javítva *urzschagkról*.

¹³⁹ E három szó a sor elején, a bal szélén beszúrva.

repentina¹⁴⁰ et larga pluvia descendit super eos, qui disgregabantur et revertebantur ad monasterium Sancti Iohannis potiores discidii. Latrones autem et nequam, inutiles ac leves homines abierunt, quilibet in locum suum sicque cessavit illud discidium et non nisi gratia Dei.

Interea recepi me ad hospitium domini Iohannis Neidegk, ubi de variis collationes habuimus. Intercepi collationem nostram et petii, ut daret modum et ordinem et, quantum in eo esset, cooperare,¹⁴¹ quomodo regia maiestas demandaret litteris domino duci Kazimiro, ne theolonia de victualibus singulis adducendi et abducendi perciperet, quousque iure discerneret de theolonio iuxta mentem regie maiestatis et inter dominum ducem Heinricum et dominos nostros. Sed displicuit allegans, id vergere in detrimentum honorum regie maiestatis eo attento, quod regia maiestas novissime ordinasset theolonium percepi ad manus domini ducis Kazimiri quousque discerneret, quid iuris foret, grave esset ex inquietati immutare ordinationem regie maiestatis. Consulebat ex eo, quod tempus breve esset, sufferre patientiam.

Item dixit, quod non esset operarius vel artifex habilis ad sculptenda sigilli ferramenta pro cudenda aurea bulla et brevi non possit faci, quare grave esset me in tanto prestolari. Sed esset modus, quo salvus redire¹⁴² possem dominos meos, puta quod regia maiestas scriberet dominis meis, annuendo dare bullam auream tempore congruo, postquam haberentur instrumenta cudendi sigillum aureum. Alie autem littere commissionales formande essent, quam brevi, ut mecum recipere possem. Super illis mecum ipse deliberans venit nuntius pedester dominorum meorum cum litteris, quibus visis et intellectis mox curiam domini regis rediens presentavi domino cancellario confessionem ipsius dampnati petens provisionem a regia maiestate. [*p. 12.*]

Sexta post Petri et Pauli apostolorum [*1496. júl. 1.*] iterum sollacitavi me offerens conspectum domini cancellarii, que me generose excipiens fecit me prestolari et misit ad me dominum Iohannem Neydecker, qui, ut antea, quesivit, quid affectarem. Dixi, ut dominus magnificus aput regiam maiestatem cooperari velit et¹⁴³ dare operam pro mandato regio, ne theolonia de victualibus, usque negotium auctoritate regia diiudicaretur, recipiantur. Isto etenim medio posset communitas civitatis Wratislaviensis placari et negotium diverti in honorem regie maiestatis. Annuat ad partes meas instantissimas velle domino cancellario fideliter exponere, sed timeret, nil proficere posse, neque regia maiestas esset pro illa re modo inquietanda propter insolentiam regnicolarum, qui potebant dimitti et cum importunitate, ut Hebrei in collecturis de rebus casu se offerentibus in fine et principio¹⁴⁴ externi.

---

¹⁴⁰ Eredetileg *repentinus*nak írva, majd a szövégződés a sor felett beszúrva.

¹⁴¹ A szó vége kihúzza (a lejegyző eredetileg *cooperaret* alakot írt).

¹⁴² A szövegben: *reddire*.

¹⁴³ *Ad* átjavítva *etre*.

¹⁴⁴ A két szó sor felett beszúrva.

Sabbato, die visitationis Marie virginis [1496. júl. 2.] vacavi diurnis obsequiis, quantum a Deo concedabatur, et peractis prandiis scripsi dominis meis et expedivi famulum equestrem, Andream cum litteris missorialibus meis, in quibus scripsi dominis meis ad plenum de singulis faciens informationem petensque ulteriorem informationem et mandatum mihi dandum. Scripsi etiam die precedenti dominis meis cum verbo eorum mihi misso cum litteris suis in facto dampnati ad longum passum.

Dominica post visitationis Marie virginis [1496. júl. 3.] remisi ad dominos meos familiarem Andream equestrem cum litteris meis demandans ei, ut petitiones, litteras meas a nuntio pedestri reciperet et dominis meis apportaret.

Item bis¹⁴⁵ fui cum magnifico domino Steffano de Zapalia comite Scepusiensi.¹⁴⁶ Primum exposui magnificentie sue, quomodo domini mei et tota communitas tribularentur a [p. 13.] duce Heinrico comite in Glatz¹⁴⁷ in facto theolonii noviter per duces eundem in quatuor locis erecti. Exposui magnificentie sue ob condiciones eiusdem rei¹⁴⁸ petens, ut aput regiam maiestatem partes suas interponere vellet, ne ab illo duce opprimerentur propter equitatem domini mei, et quod regia maiestas non parvipendere vellet civitatem Wratislavensem, esset cum membrum principale in Slesiae, posset aliquando salvis rebus et statu suo regie maiestati conducere ad honorem et commodum non parvum.

Respondit prima die se bona memoria habere, quod domini Wratislavienses et tota communitas fidelia servitia sua iuxta omnem possibilitatem eorum exhibuissent, regi Mathie et sibi invicem regie maiestatis sue, unde rex Mathias magni fecisset eandem civitatem et gratia debita prosequuta fuisset, et merito exhibuit demum se ad omnia, que intuitu dominorum Wratislaviensium facere posset, pronum et voluntarium.

---

¹⁴⁵ Innentől kezd felbomlani a jelentés időrendje. Nem tudni, hogy a két, Szapolyai Istvánnál megtett látogatás mikor történt pontosan. Valószínűleg július végén, augusztus legelején.

¹⁴⁶ Szapolyai István 1492 és 1499 között nádor (C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, 2016, 99.), nemkülönben a királyság egyik legbefolyásosabb embere, akinek minden bizonnyal az észak(nyugat) felé irányuló kereskedelemben is volt némi érdekeltsége, bár erről nem sok mindent tudunk. Lásd Szapolyai István négy, Thurzó János számára kiállított, 1496 és 1498 között keletkezett harmincadnyugtáját. FA 37,4. Vö. DEININGER, 1926, 201. Boroszló és Szapolyai kapcsolatrendszere egészen az 1470-es évek derekáig nyúlik vissza, amikor a magyar főúr főkapitányi minőségében a magyar király meghosszabbított kezéként működött Sziléziában, ahogy erre a fentebbi forráshely is utal. Sziléziai kiadványait lásd pl. STELMACH, 2014, passim (a fentebb már hangoztatott kritikai észrevételek fejében tartásával).

¹⁴⁷ A Sziléziában található grófság névadó települése Glatz, ma Klodzko, Lengyelország.

¹⁴⁸ A szó utolsó betűje javítva.

Altera die, quando primo dominus Warkatz¹⁴⁹ Olesita de Nebschitz¹⁵⁰ districtus Nissensis^{151 152} capitaneus suus in Kassenmargt¹⁵³ orationes meas interpretabatur, supplicavi magnificentie sue, ut me adiuuaret consuleretque, quibus modo dominis meis obtinere possem a regia maiestate privilegium, quo mercatores nostri in regnum Hungarie ultra Budam cum mercibus suis ire, redire et fluitare possent, non obstante, quod Budenses privilegiati essent,¹⁵⁴ ut extranei ultra Budam mercandi gratia ire non possent.¹⁵⁵ Cum vero idem Warkatz brevibus diebus abiturus fuit, petii magnificentiam suam, ut mihi daret interpretem ex familiaribus suis, qui fidus esset, haberem enim aliquando magnificentie sue secreta exponere, vocavit thesaurarium suum nomine Tordot,¹⁵⁶ qui statim veniens singula interpretatus fuit. Dixi magnificentie sue duas rationes, quare privilegium huiusmodi peterem: una et potior erat impignoratio civitatis Wratislaviensis unacum tota Slesia corone Hungarie facta,¹⁵⁷ secunda rebellio et infidelitas Budensium in isto discidio regie maiestati et dominis corone exhibita,¹⁵⁸ [p. 14.], que a dominis meis et tota communitate Wratislaviensi nusquam timenda esset, neque¹⁵⁹ ab eis unquam auditum esset, quare merito domini mei essent privilegiandi etiam invitibus Budensibus, petiique in casu, quo id¹⁶⁰ obtinere possem minime, qua res occulta inveniret, ne in consensuque dominorum meorum fabula fieret.

Respondit primo, quod esset electus in iudicem generalem regni Hungarie et officio iurasset fidelitatem servire essetque confirmatus ad illud a regia maiestate, quare non posset mihi dare consilium contra incolas regni. Nihilominus quidquam salva conscientia sua facere posse pro honore et comodo dominorum meorum, vellet

---

¹⁴⁹ Varkocs Kristóf késmárki kapitány, Szapolyai István familiárisa. Vö. SZAPOLYAI, 2012, 568. (index) 1496 nyarán más források alapján nem mutatható ki Budán. 1496. jún. 8-án Kassán (DF 281596.), júl. 23-án Selmecbányán (DF 281 595.), szept. 13-án Újvárt (DF 281597.) keltez.

¹⁵⁰ Nem azonosítható helységnév.

¹⁵¹ Neisse (Neiße), ma Nysa, Lengyelország.

¹⁵² A sor felett beszúrva: *districtus Nissensis*.

¹⁵³ Késmárk, ma Kežmarok, Szlovákia. Lásd még a 149. jegyzetet!

¹⁵⁴ Valószínűleg itt a budai lerakati, korábbi nevén árumegállító jog körüli viszály húzódik. Boroszló Mátyás engedélyével szerzett „szabad kereskedelmi jogot Magyarország területén a budai árumegállító jog sérelmére. A főváros hiába pereskedett, 1484-ben a király a boroszlóiak mellett foglalt állást, 1496–1502 közt a budaiak árumegállító jogokra hivatkozva a boroszlóiakat a pesti vásárokról is ki akarták tiltani, de eredménytelenül. Mátyás Ausztriában hasonló jogokat adományozott: Bécsújhely 1488-ban azt a kiváltságot kapta, hogy polgárai a budaiakhoz hasonlóan vámmentességet élveznek az egész ország területén.” Vö. KUBINYI, 1975, 99–101. (idézet helye: Uo. 101.) és KUBINYI, 1994, 10–11. (A boroszlóiak magyarországi érdekeltségeire idézve: WENDT, 1916, 51–64., azon belül is 58–59.)

¹⁵⁵ E mondat nagymértékben megegyezik a No. 2/E dokumentum, vagyis a Morenberg által másodjára benyújtott boroszlói kérvény vonatkozó részletével.

¹⁵⁶ Talán Tordai Tamásról lehet szó, aki Szapolyai István 1499. évi végrendeletében is megemlítettetik akkor, amikor a Szapolyai fiúk jövőbeli istápolásáról és az értük felelősséggel bíró személyekről esik szó. SZAPOLYAI, 2012, 256. 288. sz. A családnév illetén módosulása paleográfiai szempontból jól magyarázható.

¹⁵⁷ Vö. fentebb az előszóban írtakkal, ill. No. 2/E dokumentummal!

¹⁵⁸ Valószínűleg a fentebb elbeszélte budai eseményekre (1496. jún. 30.) utal a boroszlói követ.

¹⁵⁹ Ezután egy szó kihúzva.

¹⁶⁰ Ezután kihúzva: *respondit*.

adhibere omnem diligentiam. Hoc dum intellexi, instanter petii, magnificentia sua vellet esse benivola et generosa in parte sua et negotium ordinare, ut possem obtinere privilegium dictum, ad quod exhibuit se voluntatem.

Secundo respondit, verum est, ut dicitur, quod Budenses minus iuste innovatores fidelitatum suarum in isto discidio se exhibebant contra regiam maiestatem, sed nemo diffidat, quod isti, qui causa exstiterant discidii, sine supplicio non evadent condigno.

Quesivit de statu communi civitatis. Respondi: »Domini mei deficiunt precluditur enim eis via ire per regnum Polonie et Hungarie mercandi gratia, ultra hoc satis turbantur per theolonia noviter erecta per dominum ducem Heinricum in Olssen.«

Quesivit de antiquis dominis et varia et de Georgio vom Stain,¹⁶¹ dicens plures in commisso habuisse a regie Mathei¹⁶² eum supplicio traditurum, sed remunivisset et cum rex Matthias post hoc obiecisset, quare pararet insidias domino Georgio vom Stain. Negavit allegans: »Quotiens enim regia maiestas vestra mihi demandaverat cum supplicio tradere, sed nolui. Absurdum enim mihi videbatur in tam magnam traditorem sevirere et nemini id competiri quam spiculatori.«

*

[p. 2.] Sabbato post divisionis apostolorum [1496. júl. 16.] item cepi ex Steffano Fuss¹⁶³ nomine procuratoris domini Iohannis Monstterberg¹⁶⁴ complete viginti florenos Hungaricales, quos nobis insimul, sed pluribus diebus solvit.

[A lap alján:] Emi corrallos rubeos ad octo rosarios pro I floreno et XXXI denariis Hungaricalibus.

*

[p. 19.] Dominica ante Margarete [1496. júl. 17.] quas hora vesperum incepit discidium contra Iudeos et erat initium adolescentium, qui sequentur nobilitatem et proceres

---

¹⁶¹ A 15. század második felének egyik legnagyobb átpártolója, VI. Albert osztrák herceg, állt Poděbrád György és Hunyadi Mátyás szolgálatában is, életpályájának modern feldolgozása még várat magára. Egy régi összefoglalás: MARKGRAF, 1893. Szapolyai nyilván sziléziai szolgálata nyomán ismerte meg Georg von Steint. A helyzet azért különösen pikáns, mivel Morenberg, miután 1487-ben Boroszlóba kapott meghívást, hogy ott városi jegyző („első írnok”) legyen, a tisztséget csak 1494-ben tudta ténylegesen elfoglalni. Ügyének hátráltatója Georg von Stein sziléziai főkapitány volt, aki nem volt hajlandó a kinevezését megerősíteni. Vö. WITZENDORFF–REHDIGER, 1960, 17. (jegyzetanyag nélkül).

¹⁶² Helyesen: *Matthia*.

¹⁶³ Nem azonosítható.

¹⁶⁴ Bizonytalanul azonosítható egy ugyanilyen nevű boroszlói polgárral, akinek pályafutásáról szinte semmit nem tudunk. Lányát említi: WITZENDORFF–REHDIGER, 1960, 18.

regni.¹⁶⁵ Illi enim cum clamore valido primo irruerunt in penesticas eas depredando in rebus venalibus et direxerunt iter suum in Iudeos, quibus statim seniores adherebant gratia depredandi. Concurrerant protinus variorum statuum ac condicionum homines et depredabantur Iudeos, domos eorum vi invadendo; defensabatur se Iudei, quantum potuerunt cum ictibus lapidum et iaculis arcium, sed illis non proficientibus. Vidi deportare predam per multos homines. Et discidio continuante timuimus in hospitio nostro, sicuti et cives alii malum nobis eminere. Clausimus domum arma nostra preparando pro defensione incursus.

Venit tandem dominus Steffanus de Zopalia, palatinus regni cum familiaribus suis armata manu, depredatores ripellendo et cessavit discidium, quia aderat nox, que est amica predonibus et¹⁶⁶ usurpansibi quisque, quod ex preda cepit.

Secunda ante Margarete [1496. júl. 18.] vocavit regia maiestas proceres regni in planitie ante castrum, quibus per dominum¹⁶⁷ palatinum regni Septemcastrorum¹⁶⁸ dixit intimando: »Miratur regia maiestas, cur in presentia sua huiusmodi violentiam attentatis. Tamen vero belligeri esse malueritis? Regia maiestas demandat vobis omnibus et singulis, ut domum et lares proprios respetatis et habilitetis vos ad castra. Vobiscum enim constituetur regia maiestas sua.« Qui responendendo significabant, regiam maiestatem unum dumtaxat velle habere regem et non tres, duos aut quatuor neque contributum vel dicam solvere vellent. Canis quippe esset, qui solveret et qui postularet. Angariarunt itaque rustici quidam [p. 20.] ad conscendendum scapulas dominorum in medio ipsorum et proclamandum, quod regia maiestas annuntiat Iudeos fore depredandos. Ego cum ceteri<s> in¹⁶⁹ arce regia videns grandem conventionem, timore discidium grandius, discessi et recepi me ad hospitium ad prandium sumendum et illico postquam pransi fuimus, incepit iterum discidium contra Iudeos et duravit quasi ad occasum solis.

*

---

¹⁶⁵ A budai zsidóság elleni zavargások kezdeményezői Bonfini elmondása szerint is kezdetben magukat lármával, ill. ablakbetöréssel szórakoztatni kívánó fiatalok voltak, akiket a szegény és botrányra éhes városi nép pártfogásába vett, miután a bajkeverő fiatalokat el akarták zavarni. BONFINI, 1995, 1006., V. V. 102.

¹⁶⁶ Ezután kihúzva: *confiscavit*.

¹⁶⁷ Ezután egy szónyi hely kihagyva.

¹⁶⁸ E névalak nyilvánvalóan Erdély német nevének (*Siebenbürgen*) a középkorban nem túl gyakran előforduló tükörfordítása. Az „erdélyi palatinus” az erdélyi vajda lehet: BÉLTEKI DRÁGFI BERTALAN (1493–1498). C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI, 2016, 87. 1496. évi nyári budai szereplése nem ismert a szakirodalomban: NEUMANN 2012.

¹⁶⁹ Ezután kihúzva: *castro*.

[p. 15.] Dominica ante Laurentii [1496. aug. 7.] venerunt in Budam domini mei, scilicet dominus Iohannes Hannolt, dominus Iohannes Buckewitz¹⁷⁰ missi a tota communitate, qui suscitantes totum negotium ex me, quod par me in curia regie maiestatis actum erat.

Sexta¹⁷¹ post Laurentii [1496. aug. 12.] habuerunt audientiam in habitatione regie maiestatis stubellata, que iacet versus Danubium et fecit dominus Iohannes Hannolt solennem et egregiam orationem, negotium theolonii erectum per dominum ducem Heinricum in Olssen in quatuor villis suis. Cum vero oratio longum habuisset processum, placuit regie maiestati et persuasit dominus cancellarius, quod alias commissiones dominorum Wratislaviensium regie maiestati in scriptis daremus, vellet desuper consulere et deliberare, postea nobis dare generosum responsum. Fuit enim regia maiestas sua aliis arduis implicata negotiis puta ex parte oratoris regie maiestatis Romanorum¹⁷² et excessu episcopi Quinqueecclesiarum.¹⁷³

Eadem die fuerunt domini mei et ego invitati ad prandium per dominum cancellarium et prandio facto loquebatur dominus Iohannes Hannolt domino cancellario ex parte theolonii, ut suprascriptis pro consilio et auxilio suis captandaque benivolentia.

Tertia¹⁷⁴ ante Laurentii [1496. aug. 9.] visitaverunt domini mei dominum cancellarium exponentes magnificentie sue causam legationis sue ad unguem deprecantes, ut partes suas gratiose interponeret, quibus optatum possent apud regiam maiestatem consequi responsum et expeditionem.

Tertia post assumptionis Marie virginis [1496. aug. 16.] invitati eramus ad prandium per dominum Albertum de Colowrat regie maiestatis magistrum [p. 16.] curie, qui etiam invitatum habebat hospicio domini cancellarii regie maiestatis prandio finito. Dixit dominus cancellarius, quod regie maiestati placeret, ut vocaret nos et unacum domino magistro curie studiose exanimaret optata dominorum Wratislaviensium et totius communitatis et nobiscum haberent mutuos tractatos. Ita, ut intellecta

---

¹⁷⁰ Hans von Bockwitz (†1510) csak 1477-ben telepedett le Boroszlóban, de 1490-től 17 éven át állandóan tagja volt a boroszlói tanácsnak és ott többféle tisztséget betöltött (*consul*, kamarás). Személyére: PUSCH, 1986, 170. A família azon kevesek közé tartozott, amely nemesi eredetű volt. A családra lásd PUSCH, 1986, 170–172.

¹⁷¹ A szó bal szélén, a margón korabeli kézzel kettőskereszt.

¹⁷² 1496 márciusában és júniusában Kaspar von Meckau járt követként a Magyar Királyságban. Vö. HÖFLECHNER 1972, 425. Diplomáciai tevékenységére: Uo. 55–57. 1496. júliusi tartózkodását a szakirodalom I. Miksa ugyanazon évi itáliai hadjáratával hozza összefüggésbe: „Im Juli 1496 wird M[eckau – P. B.] neuerlich nach Ungarn gesandt, offenbar, um Wladislaw Näheres über König Maximilians Italienzug mitzuteilen. König Maximilian selbst äußert zu dieser Mission nur, er sende M[eckau – P. B.] nach Ungarn, damit auch dorthin Gesandte gesendet würden...” – Uo. 56.

¹⁷³ Ernuszt Zsigmond pécsi püspök (1473–1505), kincstartó (1494–1496). C. TÓTH–HORVÁTH–NEUMANN–PÁLOSFALVI 2016, 45., 131.

¹⁷⁴ A szó bal szélén, a margón korabeli kézzel kettőskereszt.

commissione regia maiestatis plenarie informare possent, quia regia maiestas extunc vellet nobis dare gratiosum responsum.

Papír, korabeli másolat, kissé foltos papírfüzet. A füzetben található írás egy kéz munkája. 11 lap 1-től 20-ig tartó folytatólagos oldalszámozással (két üres oldal – a 3. és 16. oldal után – nem kapott oldalszámot).

APW, Dokumenty miasta Wroclawia, Nr. 6428 (régi jelzet: NNN. 426, ill. 6189, mikrofilm: T.55863), p. 1–16.

D.)

S. l., s. d.

Gregor Morenberg boroszlói követ kérvénye

[II. Ulászló magyar és cseh] királyhoz a Henrik oelsi herceg által létrehozott, Boroszló számára hátrányos vám ügyében

Serenissime princeps, illustrissime rex, domine gratiosissime!

Communitates tam spiritualium quam etiam secularium civitatis regie maiestatis vestre Wratislaviae plurimum angustiant¹⁷⁵ ex eo, quod homines eis victualia adducunt, puta butirum, ova, caseum, pullos ceteraque usui quotidiano necessaria theolonium vel tenutam per preclarum Heinricum ducem Olsensem de novo erectum solvere coguntur et¹⁷⁶ contra decretum regie maiestatis vestre non in parvam iacturam suam¹⁷⁷ ac pauperum pro denario diurno laborantium.

Quare regie maiestati vestre humiliter supplicatur, dignetur contemplatione pauperum subditorum suorum statuere, ne ab hominibus victualia in et extra civitatem dictam ducentibus, neque ab ipsis victualibus theolonia vel vectigalia exigantur, quousque per officiales regie maiestatis vestre ad hoc deputandos discernetur, quibus quoque pars ultro contentari debeat. Ultra ea enim, que dicte communitates regie maiestatis vestre sicuti domino suo naturali et gratiosissimo debent, habebit regia maiestas vestra ex collegiis presbiterorum ac monasteriis religiosorum Wratislaviae existentium et ex¹⁷⁸ plebeisque ac¹⁷⁹ sinceris et devotis¹⁸⁰ hominibus innumeros intercessores. [Anno] Domini.¹⁸¹

Eiusdem regie maiestatis vestre humilis servus, Gregorius Mornberg, orator Wratislaviensis

¹⁷⁵ Kihúzza: *molestantur*, ami fölé írva egy újabb szó, de az is kihúzza, majd a sor bal szélén besúrva.

¹⁷⁶ A szó a sor felett besúrva.

¹⁷⁷ A szó az *eorum* felett, ahelyett besúrva.

¹⁷⁸ Egykezűleg aláhúzza: *Wratislaviae existentium et ex*.

¹⁷⁹ A sor felett besúrva.

¹⁸⁰ A két szó a bal szélén besúrva.

¹⁸¹ Egykezűleg aláhúzza: *[Anno] Domini*.

Papír, korabeli másolat.

APW, Dokumenty miasta Wrocławia, Nr. 6428 (régi jelzet: NNN. 426, ill. 6189, mikrofilm: T.55863), p. 17.¹⁸²

E.)

S. I., [1496. jún. 21. után]¹⁸³

**Gregor Morenberg boroszlói követ kérvénye
[II. Ulászló magyar és cseh] királyhoz egy Boroszló számára adandó
kereskedelmi kiváltság ügyében**

Serenissime princeps, illustrissime rex, dominus gratiosissime!

Novit regia maiestas vestra, quomodo civitas regie maiestatis vestre Wratislavie, sicuti membrum principale Slesie¹⁸⁴ unacum ipsa Slesia¹⁸⁵ voluntate regie maiestatis vestre impignorata est corone Hungarie. Cum vero incole, eius cives¹⁸⁶ pro maiori parte mercatores sint, quibus potissimum¹⁸⁷ erecta est et inter plurimum sustentantur in honorem ac comodum regie maiestatis vestre.¹⁸⁸

Supplicatur regia maiestati vestre, ut attentis fidelibus suis¹⁸⁹ servitiis subditorum suorum Wratislaviensium dignetur¹⁹⁰ pro illis dare privilegium, quo libere per regnum Hungarie adeocumque loca ipsis esse potentia¹⁹¹ rebus suis mercandi gratia ire, redire et fluitare possent, poterint¹⁹² non obstante eo, quo civitas Budensis privilegiata sit, ne quisquam extraneus ultra Budam regnum Hungarie transire possit, cum modo Wratislavienses non ut extranei,¹⁹³ sed ut debitores regni censeantur. Habet regia maiestas vestra fideles suos Wratislavienses corporibus suis¹⁹⁴ et rebus a Deo concessos usque in mortem paratissimos.

Eiusdem regie maiestatis vestre humilis servus, Gregorius Mornberg, orator Wratislaviensis¹⁹⁵

---

¹⁸² A füzet leírására lásd No. 2/C.

¹⁸³ A keltezéssel kapcsolatban lásd a szupplikáció szövege alatti rájegyzést!

¹⁸⁴ Utána kihúzza: *impig.*

¹⁸⁵ A három szó a sor felett besúrvva.

¹⁸⁶ E két szó a sor fölött besúrvva a sorban kihúzott *eiusdem* és még egy törölt szó fölél.

¹⁸⁷ A szó a sor bal szélén besúrvva.

¹⁸⁸ A *sustentatur* utáni szövegrész a bal felső sarokban besúrvva.

¹⁸⁹ A szövegben: *suuis.*

¹⁹⁰ A szó a sor felett besúrvva.

¹⁹¹ Kihúzza: *mercibus*, a sor bal szélén besúrvva: *loca ipsius esse potentia.*

¹⁹² A szó a sor felett besúrvva.

¹⁹³ Ezután kihúzza: *censeantur.*

¹⁹⁴ A szó a sor felett besúrvva.

¹⁹⁵ Alatta balra ugyanazzal a kézzel az aláíráshoz tartozó *Eiusdem regie* szavak meg vannak ismételve.

[*A szöveg alján a követ megjegyzése a benyújtás idejéről:*] Ille supplicationes ambe civitates Wratislaviensis oblate sunt per me regie maiestati quinta ante Marie Magdalone [1496. júl. 21.] post vespervas.

Papír, korabeli másolat

APW, Dokumenty miasta Wrocławia, Nr. 6428 (régi jelzet: NNN. 426, ill. 6189, mikrofilm: T.55863), p. 18.¹⁹⁶

---

¹⁹⁶ A füzet leírására lásd No. 2/C.

Rövidítések és irodalomjegyzék

APW	Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Wrocław
DF	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest, Fényképgyűjtemény, Diplomatikai fényképgyűjtemény
DL	Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest, Mohács előtti gyűjtemény, Diplomatikai levéltár
FA	Fürstlich und Gräfllich Fugger'sches Familien- und Stiftungsarchiv, Dillingen an der Donau
MTA KIKK	Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, Könyvtár és Információs Központ, Kézirattár
ÖStA HHStA RK	Österreichisches Staatsarchiv, Bécs, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Reichskanzlei

*

ÁBEL 1880	ÁBEL Jenő: <i>Magyarországi humanisták és a Duna Tudós Társaság</i> . Budapest, 1880. (Értekezések a Nyelv- és Széptudományok köréből VIII/8.)
BAK–VADAS 2016	János M. BAK, András VADAS: <i>Diets and Synods in Buda and Its Environs</i> . In: <i>Medieval Buda in Context</i> . Ed. by Balázs NAGY, Martyn RADY, Katalin SZENDE, András VADAS, Leiden–Boston, [2016]. (Brill's Companions to European History 10.)
BAUCH 1909	<i>Geschichte des Breslauer Schulwesens vor der Reformation</i> . Namens des Vereiens für Geschichte Schlesiens hg. von Gustav BAUCH, Breslau, 1909. (Codex diplomaticus Silesiae 25.)
BEATRIX 1914	<i>Aragoniai Beatrix magyar királyné életére vonatkozó okiratok</i> . A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottságának megbízásából dr. GEREVICH Tibor és dr. JAKUBOVICH Emil közreműködésével közli BERZEVICZY Albert, Budapest, 1914. (Monumenta Hungariae historica I/39.)
BÓNIS 1971	BÓNIS György: <i>A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon</i> . Budapest, 1971.

- BLAŽEK
1887
C[onrad] BLAŽEK: *Der abgestorbene Adel der Preussischen Provinz Schlesien*. Nürnberg, 1887. (Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen, vollständig geordneten und reich vermehrten Auflage mit heraldischen und historisch-genealogischen Erläuterungen VIII/6.)
- BONFINI
1995
Antonio BONFINI: *Magyar történelem tizedei*. ford. KULCSÁR Péter, Budapest, 1995.
- C. TÓTH–HORVÁTH–
NEUMANN–PÁLOSFALVI
2016
C. TÓTH Norbert–HORVÁTH Richárd–NEUMANN Tibor–PÁLOSFALVI Tamás: *Magyarország világi archontológiája*. I. Budapest, 2016. (Magyar történelmi emlékek. Adattárak)
- C. TÓTH–HORVÁTH–
NEUMANN–PÁLOSFALVI–
W. KOVÁCS
s. a.
C. TÓTH Norbert–HORVÁTH Richárd–NEUMANN Tibor–PÁLOSFALVI Tamás–W. KOVÁCS András: *Magyarország világi archontológiája*, II. (Sajtó alatt)
- ČAPSKÝ
2017
Martin ČAPSKÝ: *K postavení Vratislavi v českých korunních zemích v pozdním středověku*. In: *Český časopis historický*, 115. (2017), 346–383.
- CSAPODI
1975
CSAPODI Csaba: *Történezhagyatékok a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában*. II. In: *Századok*, 109. (1975), 669–682.
- DEININGER
1926
Heinz Friedrich DEININGER: *A herceg és gróf Fugger-féle augsburgi családi és alapítványi levéltár története*. In: *Levéltári Közlemények*, 4. (1926), 177–208.
- DEMKÓ
1897
DEMKÓ Kálmán: *Lőcse története*. I. Jog-, mű- és művelődéstörténeti rész. Lőcse, 1897. (A Szepesmegyei Történelmi Társulat milleniumi kiadványai 5.)
- HÖFLECHNER
1972
Walter HÖFLECHNER: *Die Gesandten der europäischen Mächte, vornehmlich des Kaisers und des Reiches 1490–1500*. Wien, 1972. (Archiv für österreichische Geschichte 129.)

- IRGANG
1982
Winfried IRGANG: *Verschollene Urkunden wieder in Breslau. Neue Perspektiven für das Schlesische Urkundenbuch.* In: *Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau*, 23. (1982), 293–296.
- KLOSE
1847
Samuel Benjamin Klose's Darstellung der inneren Verhältnisse der Stadt Breslau vom Jahre 1458 bis zum Jahre 1526. Namens des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens hg. von Gustav Adolf STENZEL, Breslau, 1847. (Sammlung von Quellschriften zur Gehschichte Schlesiens 1.)
- KOBZDAJ
1988
Eugeniusz KOBZDAJ: *Archiwalia śląskie przekazane Archiwum Państwowemu we Wrocławiu z Niemieckiej Republiki Demokratycznej.* In: *Archeion*, 84. (1988), 157–165.
- KOSÁRY–KULCSÁR
–SZAKÁLY
2015
KOSÁRY Domokos–KULCSÁR Krisztina–SZAKÁLY Orsolya: *Bevezetés Magyarország történetének forrásaiába és irodalmába.* I/4, I–II, *Általános rész. Városi, mezővárosi és közégi levéltárak és forrásközlések.* Budapest, 2015.
- KRONTHAL–WENDT
1893
Politische Correspondenz Breslaus im Zeitalter des Königs Matthias Corvinus. Erste Abtheilung (1469–1479). Namens des Vereines für Geschichte und Alterthum Schlesiens hg. von Berthold KRONTHAL und Heinrich WENDT, Breslau, 1893. (Scriptores rerum Silesicarum 13.)
- KRONTHAL–WENDT
1894
Politische Correspondenz Breslaus im Zeitalter des Königs Matthias Corvinus. Zweite Abtheilung (1479–1490). Namens des Vereines für Geschichte und Alterthum Schlesiens hg. von Berthold KRONTHAL und Heinrich WENDT, Breslau, 1894. (Scriptores rerum Silesicarum 14.)
- KUBINYI
1975
KUBINYI András: *Budapest története a későbbi középkorban Buda eleséig (1541-ig).* In: *Budapest története.* II. *A későbbi középkorban és a török hódoltság idején.* Szerk. GEREVICH László, KOSÁRY Domokos, Budapest, 1975. 7–231.
- KUBINYI
1994
KUBINYI András: *Buda és Pest szerepe a távolsági kereskedelemben a 15–16. század fordulóján.* In: *Történelmi Szemle*, 36. (1994), 1–52.

- KUCNER
1953
Alfred KUCNER: *Ocalate archiwalia w Archiwum Miejskie w Wroclawiu*, In: *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*. 8. (1953), 361–367.
- LAKATOS
2015
LAKATOS Bálint: *Hírek Magyarországról. Külföldi értesülések 1514-ben a parasztháború eseményeiről*. In: *Keresztesekből lázadók. Tanulmányok 1514 Magyarországról*. Szerk. C. TÓTH Norbert, NEUMANN Tibor, Budapest, 2015, 155–217. (Magyar történelmi emlékek. Értekezések)
- MACEK
1992
Josef MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích 1471–1526*. I. *Hospodářská základna a královská moc*. Praha, 1992.
- MACEK
1994
Josef MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích 1471–1526*. II. *Šlechta*. Praha, 1994.
- MARKGRAF
1873
Politische Correspondenz Breslaus im Zeitalter Georgs von Podiebrad, zugleich als urkundliche Belege zu Eschenloers Historia Wratislaviensis. I. (1454–1463). Namens des Vereines für Geschichte und Alterthum Schlesiens hg. von Hermann MARKGRAF, Breslau, 1873. (Scriptores rerum Silesicarum 8.)
- MARKGRAF
1874
Politische Correspondenz Breslaus im Zeitalter Georgs von Podiebrad, zugleich als urkundliche Belege zu Eschenloers Historia Wratislaviensis. II. (1463–1469). Namens des Vereines für Geschichte und Alterthum Schlesiens hg. von Hermann MARKGRAF, Breslau, 1874. (Scriptores rerum Silesiacarum 9.)
- MARKGRAF
1878
[Hermann] MARKGRAF: *Geschichte des städtischen Urkundenarchivs zu Breslau*. In: *Archivalische Zeitschrift*, 3. (1878) 110–136.
- MARKGRAF
1893
Hermann MARKGRAF: *Georg von Stein*. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* I–LVI. Hg. von der Historischen Commission bei der königl. Akademie der Wissenschaften, München–Leipzig, 1875–1912, XXXV. 608–613.
- MYŚLIWSKI
s. a.
Grzegorz MYŚLIWSKI: *Silesian Town and the Hungarian Monarchy. Economic Contacts between Wrocław and Hun-*

- gary, ca. 1250–1500. In: *Central Europe and its Medieval Networks. Commerce, Contacts, Communication*. Eds. Balázs NAGY, Felicitas SCHMIEDER, András VADAS. (sajtó alatt)
- NEUMANN
2012
- NEUMANN Tibor: *Drágfi Bertalan politikai szerepe II. Ulászló király idején*. In: *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század)*. Szerk. HEGYI Géza, W. KOVÁCS András, Kolozsvár, 2012, 213–235. (Erdélyi tudományos füzetek 277.)
- NEUMANN
2013
- NEUMANN Tibor: *Királyi hatalom és országgyűlés a Jagelló-kor elején*. In: *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon. A kezdetektől 1918-ig*. Szerk. ifj. BERTÉNYI Iván, DOBSZAY Tamás, FORGÓ András, PÁLFFY Géza, RÁCZ György, SZIJÁRTÓ M. István, [Budapest], 2014. 46–53.
- PÁLOSFALVI
2012
- Tamás PÁLOSFALVI: *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526*. Budapest, 2012. (Magyar történelmi emlékek. Értekezések)
- PÉTERFI
2015
- PÉTERFI Bence: *A Magyar Királyság és a Bajor Hercegség diplomáciai-politikai kapcsolatai a 15–16. században. Hungarikakutatók a müncheni levél- és kéziratárakban*. In: *Világtörténet*, 37. (2015), 113–143.
- PETRY
2000
- Ludwig PETRY: *Breslau und seine ersten Oberherren aus dem Hause Habsburg 1526–1635. Ein Beitrag zur politischen Geschichte der Stadt*. Im Auftrag der Historischen Kommission für Schlesien hg. von Joachim BAHLCKE, St. Katharinen, 2000. (Beihefte zum Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau, Heft 10.)
- PFEIFFER
1929
- Gerhard PFEIFFER: *Das Breslauer Patriziat im Mittelalter*. Hg. vom Verein für Geschichte Schlesiens, Breslau, 1929. (Darstellungen und Quellen zur schlesischen Geschichte 30.)
- POKLUDA
1975
- Zdeněk POKLUDA: *Magyarországi nemesek földbirtoklása cseh- és Morvaországban a XV–XX. században*. In: *Levéltári Közlemények*, 46. (1975), 235–277.

- PUSCH
1986 Oskar PUSCH: *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741*, I. Dortmund, 1986.
- PUSCH
1987 Oskar PUSCH: *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741*, II. Dortmund, 1987.
- PUSCH
1988 Oskar PUSCH: *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741*, III. Dortmund, 1988.
- PUSCH
1991 Oskar PUSCH: *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741*, V. Dortmund, 1991.
- RI
XIII/21. *Regesten Kaiser Friedrichs III. (1440–1493) nach Archiven und Bibliotheken geordnet. XXI. Die Urkunden und Briefe aus den schlesischen Archiven und Bibliotheken der Republik Polen (mit Nachträgen zum Heft Sachsen)*. Bearbeitet von Eberhard HOLTZ. Wien–Weimar–Köln, 2006.
- RI
XIV. *Regesta Imperii XIV. Ausgewählte Regesten des Kaiserreiches unter Maximilian I. (1493–1519)*, I–IV. Hg. von Hermann WIESFLECKER. Wien–Köln, 1990–2004.¹⁹⁷
- ROTH
2004 Gunhild ROTH: *Zwischen Pflicht und Kür. Der Stadtschreiber Peter Eschenloer als Botschafter, Übersetzer und Chronist. Mit drei Anhängen zu Gesandten, Prokuratoren und Boten des Breslauer Rates*, In: *Stadt, Kanzlei und Kultur im Übergang zur Frühen Neuzeit. City Culture and Urban Chanceries in an Era of Chance*. Hg. von/ed. by Rudolf SUNTRUP, Jan R. VEENSTRA, Frankfurt am Main–Berlin–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Wien, 2004, 15–46. (Medieval to Early Modern Culture. Kultureller Wandel vom Mittelalter zur Frühen Neuzeit 4.)
- RÜFFLER
1997 Alfred RÜFFLER: *Die Stadtbibliothek Breslau im Spiegel der Erinnerung. Geschichte – Bestände – Forschungsstätte*. Sigmaringen, 1997.

---

¹⁹⁷ Az online adatbázist használtam: <http://www.regesta-imperii.de/regesten/suche.html> (utolsó letöltés: 2017. aug. 4.).

- SCHÖNHERR
1892–1893
- SCHÖNHERR Gyula: *A boroszlói levéltári lelet magyar vonatkozásai*. In: *Magyar Könyvszemle*, ÚF 1. (1892–1893), 277–290.
- Soós
2013–2014
- Soós Ferenc: *A középkori Magyarország gazdasági- és pénzügyigazgatási tisztségviselői*. In: *Numizmatikai Közlöny*, 112–113. (2013–2014), 81–123.
- STEIN
1963
- Rudolf STEIN: *Der Rat und die Ratsgeschlechter des alten Breslau*. Hg. vom Göttinger Arbeitskreis, Würzburg, 1963.
- STELMACH
2014
- Roman STELMACH: *Katalog średniowiecznych dokumentów przechowywanych w Archiwum Państwowym we Wrocławiu*. Wrocław–Racibórz, 2014.
- ŠANDERA
2015
- Martin ŠANDERA: *Spory a soudní kauzy knížete Jindřicha Minsterberského*. In: *Východočeské listy historické*, 33. (2015), 5–20.
- SZAPOLYAI
2012
- A Szapolyai család oklevéltára*, I. Közreadja NEUMANN Tibor, Budapest, 2012. (Magyar történelmi emlékek. Okmánytárak)
- SZÉKELY
1997
- SZÉKELY György: *Boroszlói feljegyzés a Dózsa-parasztháború visszhangjáról a Cseh Korona országaiban*. In: *Miscellanea fontium historiae Europaeae. Emlékkönyv H. Balázs Éva történészprofesszor 80. születésnapjára*. Szerk. KALMÁR János, Budapest, 1997. 65–66.
- VÉGH
2006
- VÉGH András: *Buda város középkori helyrajza I*. Budapest, 2006. (Monumenta historica Budapestiensia 15.)
- WEBER
1992
- Matthias WEBER: *Das Verhältnis Schlesiens zum Alten Reich in der frühen Neuzeit*. Köln–Weimar–Wien, 1992. (Neue Forschungen zur schlesischen Geschichte 1.)
- WENDT
1916
- Heinrich WENDT: *Schlesien und der Orient. Ein geschichtlicher Rückblick*. Breslau, 1916. (Darstellungen und Quellen zur schlesischen Geschichte 21.)

WITZENDORFF-REHDIGER

1960

Hans-Jürgen von WITZENDORFF-REHDIGER: *Die Breslauer Stadtschreiber 1272–1741*. In: *Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau*. 5. (1960), 7–32.

ŻERELIK–DEREŃ

1996

Staatsarchiv Breslau. Wegweiser durch die Bestände bis zum Jahr 1945. Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Przewodnik po zasobie archiwalnym do 1945 roku. Bearbeitung und wissenschaftliche Redaktion [von] Rościsław ŻERELIK und Andrzej DEREŃ, aus dem Polnischen übersetzt von Stefan HARTMANN, München, 1996. (Schriften des Bundesinstituts für ostdeutsche Kultur und Geschichte 9.)